

*Пояснювальна записка
до кваліфікаційної магістерської роботи*

магістр
(рівень вищої освіти)

на тему:

**УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ (НА
ПРИКЛАДІ ГОЩАНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ)**

Виконав: студент 2 курсу, групи МСЗ-21 м
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
ОП «Місьцеве самоврядування»

Самчук Віктор Михайлович

Керівник: к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та публічного врядування

Антонова Світлана Євгеніївна

Рецензент: Селищний голова, Гощанська
селищна рада

Панчук Микола Миколайович

Ім'я користувача:
Віктор Михайлович Самчук

Дата перевірки:
19.12.2023 16:03:24 EET

Дата звіту:
19.12.2023 16:07:35 EET

ID перевірки:
1016022149

Тип перевірки:
Doc vs Library

ID користувача:
9600

Назва документа: Диплом Самчук В.М..docx

Кількість сторінок: 97 Кількість слів: 21710 Кількість символів: 175101 Розмір файлу: 531.38 KB ID файлу: 101571033

4.19% Схожість

Найбільша схожість: 0.66% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1009393801)

Пошук збігів з Інтернетом не проводився

4.19% Джерела з Бібліотеки

907

Сторінка 99

0.49% Цитат

Цитати

5

Сторінка 100

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕЖАРВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ	9
1.1. Сутність державного регулювання сфери культури	9
1.2. Організаційно-правове забезпечення регулювання сфери культури на місцевому рівні	17
1.3. Зарубіжний досвід державного регулювання сфери культури	25
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В ГОЩАНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	40
2.1. Сучасний стан сфери культури в Гощанській територіальній громаді	40
2.2. Оцінка фінансового забезпечення державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді	48
Аналіз ефективності розвитку сфери культури в Гощанській територіальній громаді	
Висновки до розділу 2	65
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В ГОЩАНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	68
3.1. Вдосконалення державного регулювання сфери культури на місцевому рівні	68
3.2. Імплементация зарубіжний досвіду залучення фінансів в розвиток сфери культури для України	74
3.3. Заходи державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді	82
Висновки до розділу 3	91
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження щодо удосконалення державного регулювання сфери культури є вельми важливою в сучасному світі. Культура відіграє важливу роль у розвитку суспільства, впливаючи на формування ідентичності, цінностей і креативного потенціалу людей. Однак, без належного державного регулювання, можуть виникати негативні наслідки, такі як комерціалізація культури, втрати культурної спадщини, нерівний доступ до культурних ресурсів та інші виклики.

Удосконалення державного регулювання сфери культури може включати розробку ефективних політик, законодавчих актів і стратегій, спрямованих на забезпечення рівноправного доступу до культурних ресурсів, підтримку творчої діяльності, збереження культурної спадщини, розвиток культурної освіти та ініціатив, співпрацю з культурними організаціями та громадськими інституціями. Розробка ефективного державного регулювання сприятиме розкриттю потенціалу культури, підтримці і розвитку художнього, літературного, музичного, пластичного мистецтва та інших видів культури, що впливатиме на соціальний, економічний, туристичний розвиток країни. Також важливо забезпечити взаємодію між державними органами, місцевими управліннями, громадськістю та представниками культурної сфери для досягнення максимальних результатів.

Узагальнюючи, удосконалення державного регулювання сфери культури вкрай важливе завдання, яке допоможе зберегти, розширити і підтримати культурні цінності, сприятиме розвитку творчості та культурного потенціалу, а також зміцненню соціокультурного благополуччя. Тема має високу актуальність і потенціал для подальшого дослідження.

Теоретичні положення щодо розвитку та державного регулювання сфери культури висвітлено у працях: Л.В. Анучина, Ю.Є. Баланюк, О.Д. Бородін С.Д. Безклубенко, Т.М. Борисова, О.Л. Валецький, Н.К. Гончаренко, А.Я. Крупка, І.О. Костира, О.А. Стасевська, Н.С. Фесенко та інші.

Мета дипломної роботи – дослідження та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання сфери культури територіальної громади.

Для досягнення мети визначено такі *завдання*:

- розкрити сутність державного регулювання сфери культури;
- охарактеризувати організаційно-правове забезпечення регулювання сфери культури на місцевому рівні;
- розглянути зарубіжний досвід державного регулювання сфери культури ;
- описати сучасний стан сфери культури в Гощанській територіальній громаді;
- провести оцінку фінансового забезпечення державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді;
- проаналізувати ефективності діяльності у сфері культури в Гощанській територіальній громаді;
- навести вдосконалення державного регулювання сфери культури на місцевому рівні;
- описати імплементацію зарубіжний досвіду залучення фінансів в розвиток сфери культури для України;
- розробити заходи державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді

Об'єктом дипломної роботи є процес вдосконалення державного регулювання сфери культури територіальної громади.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні основи та практичні аспекти вдосконалення державного регулювання сфери культури Гощанської територіальної громади.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої в кваліфікаційній роботі мети були використані загальнонаукові та спеціальні методи наукового

дослідження: аналізу та синтезу, систематизації, компаративний, класифікації, термінологічний, проблемно-орієнтовний.

Інформаційну базу дослідження становлять: закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України; довідкові та інструктивні матеріали; наукові праці різних жанрів інших авторів; періодичні видання; інформаційні матеріали, розміщені в мережі Інтернет.

Практичне значення результатів дослідження: полягає у розробці та науковому обґрунтуванні рекомендацій щодо напрямів вдосконалення державного регулювання сфери культури Гощанської територіальної громади.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕЖАРВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ

1.1. Сутність державного регулювання сфери культури

Для належного вивчення державного регулювання сфери культуризму, зокрема у частині гарантування громадянам доступу до культурних благ, необхідно детально розглянути зміст основних понять та термінів, що пов'язані з вищезазначеною тематикою. Такий підхід сприятиме підвищенню якості проведеного дослідження та виключить можливість множинного тлумачення понять, категорій і термінів.

Важливо відзначити, що багато з необхідних для аналізу понять мають визначення у законодавстві України, зокрема у Законі «Про культуру». Однак для повноцінного розкриття їх змісту може бути корисним розглядати інші підходи до їх трактування, що виходять за рамки юридичних визначень. Такий підхід дозволить отримати більш глибоке розуміння сутності культурних понять та їхню взаємодію у сфері регулювання.

Подальше висвітлення альтернативних підходів до розуміння визначень може допомогти розкрити ширший спектр можливостей у сфері культурного регулювання. Такий комплексний підхід дозволить більш точно визначити ключові аспекти та взаємозв'язки, які впливають на забезпечення громадян культурними благами, та сприятиме подальшому розвитку та вдосконаленню відповідного законодавства.

Перши за все, вважаємо за необхідне розкрити поняття «культура». Відповідно дог Закону України «Про культуру», культура визначається як «сукупність матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації), нагромадженого, закріпленого і збагаченого протягом тривалого періоду, що передається від покоління дог покоління, включає всі видик мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти» [6]. Згідно з цією концепцією, культура розглядається як спадковість, що передається і використовується

сучасними поколіннями. Законодавство, таке як Закон «Про культуру», визначає рамки для державного регулювання, яке стосується як матеріальної, так і нематеріальної культурної спадщини. Цей підхід може визначати, які об'єкти та явища вважаються культурною спадщиною, а також регулювати їх збереження та передачу майбутнім поколінням. Формалізація понять культурної спадщини в законодавстві допомагає встановити стандарти та визначити права та обов'язки учасників цього процесу.

Багатогранність та змістове перевантаження поняття «культура» ускладнює вироблення єдиного трактування. Такт, С. Безклубенко, досліджуючи феномен культуризм, зауважує про наявність десятків, а то і сотень його визначень і відсутність єдиного усталеного варіанту. У своїх дослідженнях він розглядає культуру в широкому її розумінні, як «процес: процес освоєння людиною світу: освоєння людьми довкілля та освоєння людей у довкіллі» [6]. Такий підхід висвітлює безперервний зв'язок, залежність людини від культуризм і неможливість існування без споживання культуризм.

Визначення мистецтва, яке міститься в Законі України «Про культуру», визначає його як творчу художню діяльність у різних сферах, таких як література, архітектура, скульптура, живопис, графіка, декоративно-ужиткове мистецтво, музика, танець, театр, кіно та інші види людської діяльності, які відображають дійсність у художніх образах. Це визначення свідчить про те, що законодавець розглядає мистецтво як процес творчого осмислення навколишньої дійсності, що здійснюється через різноманітні художні засоби. Важливою особливістю є те, що закон визнає існування різних мистецьких сфер, що охоплюють різноманіття вираження мистецтва в різних формах та видах діяльності. Такий підхід підкреслює різноманіття та багатогранність мистецтва, визнаючи, що воно може існувати в різних виявленнях, і кожен вид мистецтва має свої унікальні характеристики та внесок у культурний контекст.

Мистецтву у широкому його розумінні досить точно дає визначення В. Шестак: «Мистецтво – це складова людської культуризм, обумовлена здатністю людини дог образного відображення буття, що являє собою особливий спосіб

художнього (духовність-практичного) освоєння дійсності, який втілюється (реалізується) у різних за змістом та формою видах творчої діяльності людини із створення та споживання творчої продукції (витворів мистецтва)» [53]. Такий підхід до визначення мистецтва дає змогу розглядати мистецтво як феномен, що здатний до продукування як самовизначення особистості у світі, так і суспільної ідентифікації в ньому.

Визначення і впровадження державних заходів у сферах культуризму та мистецтва відбувається через формування та реалізацію культурної політики. Культурна політика є центральним елементом державного регулювання у цих галузях і включає в себе стратегії, програми та інструменти, спрямовані на підтримку, розвиток і захист культурних цінностей, традицій, а також створення сприятливого середовища для розвитку культурного та мистецького секторів.

Культурна політика може охоплювати різні аспекти, такі як фінансова підтримка мистецтва та культурних проєктів, збереження та просування культурної спадщини, стимулювання творчості та творчого підходу, сприяння розвитку культурних індустрій, підтримка культурних подій та фестивалів, а також формування образу країни на міжнародній арені через культурну дипломатію. Культурна політика є інструментом, який сприяє розвитку культурної сфери, створює умови для творчого самовираження і збагачення суспільства культурними цінностями. Вона відображає важливість культурних аспектів для суспільства та визначає пріоритети у галузі культури та мистецтва на рівні державної політики.

У своєму науковому дослідженні А. Мерзляк та Є. Огнар'єв аналізують сучасну систему державного управління в галузі культури, висвітлюючи ключові аспекти, такі як централізованість прийняття рішень та обмежене розуміння культурної сфери, що виливається в відсутність необхідних інструментів та напрямків управління [14]. Дослідження також акцентує увагу на процесах трансформації у системі державного управління сферою культуризму в Україні, спрямованих на адаптацію міжнародного досвіду. Це

підтверджується ініціативою Асоціації об'єднаних територіальних громад, яка орієнтована на збір даних щодо найкращих практик надання культурних послуг на місцях. Зазначено, що це визначає формування державної політики, ґрунтуючись на конкретних практичних кейсах. Отже, дослідження вказує на необхідність перегляду та модернізації системи управління в культурній галузі, зокрема, через інтеграцію інноваційних методів та міжнародного досвіду.

І. Костиця вивчає культурну політику України в контексті процесів євроінтеграції, які наразі активно розгортаються в Україні. У своїх дослідженнях вона приходить до висновку, що сильна та доречно спрямована культурна політика, яка базується на чітких принципах, спроможна стати ефективним інструментом протистояння негативним явищам глобалізації. Основна увага дослідниці приділяється створенню культурних стратегій, що враховують інтереси та потреби громадян України. Важливим висновком І. Костири є той факт, що сучасний соціокультурний розвиток суспільства має величезний вплив на економіку, політику, правову систему та інші сфери. Вона аргументовано доводить, що цінності та культурні стандарти, які переважають у суспільстві, є ключовими факторами, що визначають напрямок розвитку і формують основу для визначення стратегічних цілей країни. Такий підхід відзначається розумінням того, що культурна політика є не лише інструментом збереження та підтримки культурної спадщини, але й суттєвим чинником, який формує обличчя суспільства та визначає його шлях у відповідь на глобальні виклики.

Одним з ключових аспектів державного регулювання в галузі культурної сфери є система фінансування. У своєму дослідженні І. Дубровка зосереджується на аналізі джерел фінансування культурної сфери в Україні та визначає напрями їхнього розширення. Дослідник вбачає, що в умовах нестабільної економічної ситуації можна уникнути вразливості культурної сфери шляхом активного залучення приватних коштів для фінансування, таких як спонсори, меценати та державно-приватні партнерства [2]. І. Дубровка робить висновок, що залучення приватних інвестицій може стати важливим

інструментом успішного розвитку культурної сфери в Україні, оскільки конкуренція є стимулом для підвищення якості. Створення справедливої системи розподілу бюджетних коштів між державними культурними інституціями, що базується на конкретних досягненнях та внеску, сприятиме стимулюванню вироблення якісних культурних послуг та продуктів. Це, в свою чергу, сприятиме розвитку культурної сфери загалом.

Таким чином, Державне регулювання сфери культури представляє собою систему заходів та політичних рішень, спрямованих на організацію, підтримку, розвиток і забезпечення функціонування культурних процесів та індустрій в межах країни. Сутність цього регулювання полягає у визначенні та впровадженні конкретних норм, політичних стратегій та програм, спрямованих на створення сприятливого середовища для розвитку культури, збереження національної культурної спадщини та стимулювання творчості.

Основні аспекти сутності державного регулювання в сфері культури включають:

1. Створення умов для розвитку культурних індустрій. Держава визначає політичні та економічні умови для розвитку культурних галузей, таких як музика, кіно, література, мистецтво тощо. Це може включати фінансову підтримку, створення інфраструктури та законодавчі заходи.

Створення умов для розвитку культурних індустрій є важливим аспектом державного регулювання в сфері культури. Цей процес включає в себе ряд заходів та політичних рішень, спрямованих на стимулювання та підтримку різноманітних галузей культурного життя. Деякі ключові елементи цього аспекту включають: фінансова підтримка: держава розробляє та реалізує механізми фінансової підтримки для культурних індустрій. Це може включати надання грантів, субсидій, податкових пільг, кредитів та інших форм фінансування, спрямованих на розвиток та збереження культурних проєктів.

Створення інфраструктури: держава забезпечує створення та удосконалення інфраструктури для культурних галузей. Це може включати

будівництво та реконструкцію театрів, музеїв, концертних залів, студій, кінопрокатів та інших об'єктів, необхідних для розвитку культурних індустрій.

Законодавчі заходи: держава приймає закони та нормативно-правові акти, які регулюють діяльність у сфері культури. Це може включати визначення прав та обов'язків учасників культурних індустрій, захист авторських прав, стимулювання творчості та інші аспекти, спрямовані на створення сприятливого середовища для розвитку культури.

Розвиток кадрового потенціалу: держава сприяє навчанню та підвищенню кваліфікації фахівців у сфері культури, щоб забезпечити наявність кваліфікованих кадрів для розвитку та підтримки культурних індустрій.

Створення таких умов дозволяє розвивати та зміцнювати культурні галузі, сприяє розкриттю творчого потенціалу та збереженню культурної спадщини, що має значущий вплив на розвиток суспільства в цілому.

2. Збереження та просування культурної спадщини. Держава вживає заходів для збереження і популяризації національної культурної спадщини, включаючи пам'ятки архітектури, традиції, мову та інші аспекти культурної ідентичності.

Держава приділяє особливу увагу збереженню історичних архітектурних шедеврів, впроваджуючи програми реставрації та консервації, які спрямовані на збереження цих унікальних культурних символів. Організація освітніх заходів та екскурсій сприяє підвищенню свідомості громадськості щодо цінності та історії цих об'єктів.

Паралельно державні заходи спрямовані на підтримку та збереження традицій, які складають невід'ємну частину національної культури. Це включає заохочення заходів, фестивалів та подій, присвячених традиційним мистецтвам, ремеслам та обрядам.

Просування національної мови є також важливим компонентом стратегії, і держава підтримує програми та ініціативи, спрямовані на збереження та розвиток мовної спадщини. Це включає заходи з підтримки літературних та

мовознавчих досліджень, а також підтримку освітніх програм для вивчення та використання національної мови.

Усі ці заходи спрямовані на створення живого та динамічного середовища для культурної спадщини, яке відображає багатство і різноманіття культурного надбання нації.

3. Формування культурної політики. Формування культурної політики є важливою складовою діяльності держави у сфері культури. Цей процес включає в себе розробку та впровадження стратегій, законодавчих актів та програм, які мають на меті визначення пріоритетів і напрямків розвитку культурного життя. Ключові елементи цього аспекту включають:

- держава розробляє довгострокові стратегії, які визначають основні цілі та завдання у галузі культури. Ці стратегії можуть враховувати розвиток конкретних видів мистецтва, збереження культурної спадщини, стимулювання творчості та інші аспекти;
- держава приймає закони та інші нормативно-правові акти, які регулюють діяльність у сфері культури. Це може включати визначення прав та обов'язків учасників культурного процесу, встановлення механізмів захисту авторських прав, надання фінансової підтримки тощо;
- держава розробляє та реалізує конкретні програми, спрямовані на підтримку різних аспектів культурної сфери. Це може включати фінансову підтримку культурних проєктів, стипендії для творців, організацію культурних заходів та фестивалів тощо;
- держава активно взаємодіє з іншими країнами та міжнародними організаціями у сфері культури. Це включає участь у міжнародних культурних програмах, обмін досвідом та культурними цінностями;
- культурна політика враховує потреби та інтереси різних соціальних груп, враховує міноритети та визначає шляхи забезпечення доступності культурних ресурсів для всього суспільства.

Формування культурної політики дозволяє державі визначити свої пріоритети у розвитку культурного простору, сприяє збереженню та підтримці

культурної ідентичності, а також стимулює творчість та інновації в сфері культури.

4. Підтримка творчості та талановитих особистостей. Держава розробляє механізми для стимулювання творчих ініціатив, надає гранти, стипендії та інші форми підтримки для розвитку талановитих особистостей у сфері культури.

Зокрема, держава ініціює програми грантів, стипендій та інших видів фінансової підтримки, спрямованих на творчий розвиток талановитих і представників культурного середовища. Ці програми охоплюють різні галузі, включаючи літературу, мистецтво, музику, танець та інші форми вияву таланту.

Безпосередньо співпрацюючи з творчими групами, митцями та культурними організаціями, держава сприяє створенню сприятливого середовища для вираження та розвитку індивідуальної творчості. Крім того, проведення конкурсів та фестивалів, підтримка мистецьких резиденцій та майстер-класів надають талановитим особистостям можливість продемонструвати свій потенціал та взаємодіяти з іншими представниками сфери культури.

Ці механізми підтримки визначаються як ключові елементи стратегії держави у сфері культури, спрямовані на надання можливостей для самореалізації та розвитку таланту в культурному контексті.

5. Участь у міжнародному культурному обміні. Держава сприяє взаємодії та обміну культурними цінностями на міжнародному рівні, щоб збагатити культурний досвід та зміцнити міжнародне співробітництво.

У рамках цього напрямку, держава встановлює та підтримує різноманітні культурні обмінні програми, які охоплюють різні аспекти культурної сфери, включаючи літературу, мистецтво, театр, музику та інші форми виразу.

Організація культурних заходів, фестивалів та виставок за кордоном сприяє представленню та взаємному обміну унікальними культурними різноманітностями. Крім того, партнерства та обмін досвідом з іншими країнами сприяють створенню мережі культурного взаєморозуміння та

сприяють розвитку партнерських відносин у глобальному культурному просторі.

Участь у міжнародному культурному обміні є важливим елементом формування відкритого та толерантного суспільства, сприяє взаєморозумінню між націями та розширює горизонти культурного розвитку країни.

Сутність державного регулювання в сфері культури полягає в управлінні різноманітними аспектами культурного життя для забезпечення сталого розвитку та збереження культурної спадщини.

1.2. Організаційно-правове забезпечення регулювання сфери культури на місцевому рівні

Організаційно-правове забезпечення регулювання сфери культури на місцевому рівні, зокрема у територіальних громадах, відіграє важливу роль у забезпеченні розвитку культурного життя та задоволенні культурних потреб населення. Національні та регіональні законодавчі акти встановлюють загальний правовий фреймворк для регулювання сфери культури, але в багатьох випадках питання організації та управління культурними заходами, закладами та ініціативами потрапляють під юрисдикцію місцевих органів влади.

На місцевому рівні існують окремі органи управління культурною, що виконують завдання вищої державної влади у сфері культури на своїй території. Ці органи відповідають за розробку та реалізацію місцевих культурних політик, включаючи створення та підтримку культурних закладів, організацію культурних заходів та фестивалів, а також підтримку індивідуальних та колективних культурних ініціатив.

Організаційно-правове забезпечення включає розробку та впровадження місцевих нормативно-правових актів, які регулюють діяльність у сфері культури, включаючи культурну спадщину, мистецтво, театри, музеї тощо. Вони можуть включати в себе правила, умови і процедури для отримання

дозволів на організацію культурних заходів, фінансову підтримку культурних проектів, оренду чи використання приміщень для культурних потреб та інші аспекти, пов'язані з розвитком сфери культури.

Органи місцевого самоврядування також можуть створювати спеціальні комісії або відділи, які будуть відповідати за координацію та сприяння розвитку культурної сфери. Вони можуть співпрацювати з культурними установами, організаціями громадського сектору та іншими зацікавленими сторонами з метою підвищення доступності культурних послуг та заохочення розвитку місцевої культури.

Вивчення Закону України «Про культуру» свідчить про те, що в сфері розвитку культури значна роль відводиться не лише державі, але й громадам та їх посадовим особам. Закон визнає важливість участі громадян у формуванні та розвитку культурного середовища, а також покладає на посадових осіб відповідальність за забезпечення належного рівня культурного життя в громаді.

Посадовці, зокрема, відіграють важливу роль у визначенні пріоритетів, вирішенні питань фінансування культурних проектів, розробці та впровадженні програм для підтримки та розвитку культурних ініціатив. Їхня діяльність напряду впливає на культурну динаміку та рівень задоволення культурних потреб громади.

Закон також передбачає можливість участі громад у прийнятті рішень щодо культурних питань та створення умов для самоврядування у культурній сфері. Таким чином, взаємодія між державою, громадами та посадовими особами стає ключовим фактором у формуванні та розвитку культурного життя в країні.

Відомо, що децентралізація в Україні має за мету не лише створення громад і підвищення їхньої спроможності, але й активне формування культури та розвиток культурної діяльності на місцевому рівні. Згідно з цим підходом, підтримка територіальних громад та повноцінне сприяння їм у виявленні локальної ідентичності, включаючи історичну, культурну, етнічну складові, відводяться до юрисдикції органів місцевого самоврядування.

Органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у вирішенні питань, пов'язаних з культурною сферою на місцевому рівні. Вони підтримують розвиток і збереження культурної спадщини, сприяють розвитку освіти у галузі мистецтва, та ефективно виконують функції у сферах культури, туризму і мистецтва. Громади і їхні мешканці є ключовими учасниками в розумінні особливостей та проблем власної культурної спадщини. Вони виявляють активний інтерес до формування і підтримки культурних традицій, популяризації цінностей, та взагалі вирішенні питань, пов'язаних із культурним розвитком свого регіону. Громади також мають унікальний погляд на проблеми та можливості підтримки та реконструкції культурної інфраструктури, оскільки вони найкраще розуміють власні потреби і можливості вирішення цих питань. Такий підхід відображає важливість активної участі громад у процесах розвитку культурного простору, сприяє зміцненню локальної ідентичності та забезпеченню розвитку культурних ініціатив на рівні територіальних громад.

Справді, децентралізація в Україні включає і реформу у сфері культури, і перший її етап полягає у розподілі повноважень щодо управління об'єктами культури між різними рівнями влади. Ця ініціатива передбачає чітке визначення відповідальності та компетенції кожного рівня влади в культурній сфері.

Національні або державні заклади культури, Український культурний фонд, а також інститути в галузі культури та вищі навчальні заклади входять до компетенції центральної влади. На регіональному рівні, тобто на рівні областей, відповідальність покладається на концертні та театральні заклади, бібліотечні установи, мистецькі зали (палаці мистецтв) та інші заклади. На рівні територіальних громад формується відповідальність за багатофункціональні культурні центри та інші об'єкти, що забезпечують розвиток культури на місцевому рівні.

Такий розподіл повноважень сприяє більш ефективному управлінню та впровадженню ініціатив в культурній сфері на різних територіальних рівнях. Громади отримують можливість більш активно впливати на розвиток своєї

культурної сфери, а це сприяє зміцненню культурної ідентичності та розкриттю потенціалу на місцевому рівні.

Згідно з паспортом «Реформи децентралізації в галузі культури», визначено, що населення має право на якісні та доступні культурні послуги. Заплановано впровадження реформи децентралізації у секторі культури на 2017-2020 роки, проте реальна реалізація розпочалася у 2019 році і повноцінно проводилась у період з 2019 по 2021 роки.

Реформа децентралізації у сфері культури пройшла три основних етапи:

1. Перший етап: затвердження стандартів, прийняття законодавчої бази, аналіз існуючої мережі закладів культури на різних рівнях, створення типових моделей для «Центрів розвитку громади», а також контроль при бюджетному формуванні.

2. Другий етап: передача бюджетних установ культури, виконання затверджених стандартів та моніторинг, впровадження цільових програм для забезпечення кадрового розвитку, таких як створення програми «Освітня академія культурного менеджменту», розробка стратегій розвитку культури на територіях.

3. Третій етап: включає в себе перепідготовку кадрів на новоствореній програмі, а також більшість заходів, що входили і до другого етапу.

Ці етапи передбачають впровадження стандартів, створення ефективної інфраструктури, забезпечення кадрового потенціалу та розвитку культурної сфери на місцевому рівні.

Умови війни мають суттєвий вплив на всі сфери життя громад та культурного розвитку не є винятком. Воєнні дії створюють виклики та обмеження для нормального функціонування суспільства, включаючи сферу культури. Низка змін та труднощів виникли внаслідок воєнних обставин, впливаючи на стратегічно важливі культурні ініціативи та проекти для мешканців.

Однією з основних труднощів є обмеження для впровадження різноманітних культурних ініціатив та проєктів через небезпеку та

нестабільність в районі воєнних дій. Збільшення витрат на оборонне забезпечення призводить до обмеженого фінансування для культурних заходів, оскільки пріоритетом є безпека та оборона. Це призводить до зменшення кількості та різноманітності культурних заходів, відміни фестивалів та інших подій.

Погіршення ситуації з фінансуванням у культурній галузі унаслідок воєнних обставин може вплинути на розвиток творчості, освіти та доступу до культурних подій для громадян. Це ставить під загрозу збереження культурної спадщини та розвиток творчих ініціатив у важких умовах воєнного конфлікту. У таких умовах важливо шукати та впроваджувати інноваційні методи фінансування та підтримки культурних ініціатив, які враховують усі обставини війни та сприяють подоланню викликів у цій галузі.

Зміни в умовах війни суттєво вплинули на використання будівель, де розташовані культурні установи. Зважаючи на важливість підтримки армії та внутрішньо-переміщених осіб, приміщення культурних закладів стали активно використовуватися як центри волонтерства та прихистки з початку повномасштабного вторгнення [11].

Однак ці зміни також викликали відтік працівників у різних сферах культури через такі причини, як мобілізація, вимушене переселення, низька заробітна плата. Частина фахівців у сфері культури, раніше зайнятих культурно-мистецькими ініціативами, тепер звертає свою увагу на волонтерство та допомогу на передовій. Це може виявити вплив на різноманітні аспекти культурної сфери, оскільки деякі управлінці та працівники змінюють свою діяльність на проекти, спрямовані на допомогу та волонтерство, залишаючи певні культурно-мистецькі ініціативи без належної уваги.

Законодавство в сфері культури України регулюється рядом законів, серед яких ключовими є:

1. Закон України «Про культуру» (від 14.12.2010 № 2778-VI): цей закон визначає основні принципи та напрямки розвитку культурної сфери в Україні. Він визначає права та обов'язки суб'єктів культурної діяльності,

механізми фінансування культурних ініціатив, а також створює правову базу для реалізації різноманітних культурних проєктів [18].

Найвищим законодавчим актом, який регулює процеси надання та споживання культурних благ в Україні є Конституція України. Норми Конституції України гарантують задоволення «...національно-культурних і мовних потреб українців...», сприяння «...консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України...», забезпечення «...збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність, вживає заходів для повернення в Україну культурних цінностей народу, які знаходяться за її межами...» тощо [6].

2. Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (№ 33/95-ВР від 27.01.95): цей закон визначає основні положення стосовно діяльності бібліотек в Україні, їх функції, правовий статус та механізми взаємодії з іншими культурними установами [19].

3. Закон України «Про музеї та музейну справу» (№ 250/95-ВР від 29.06.95): цей закон визначає основні принципи створення, організації та функціонування музеїв в Україні, а також регулює питання збереження та використання культурної спадщини в музейних колекціях [20].

4. Закон України «Про охорону культурної спадщини» (від 08.06.2000 № 1805-III): цей закон встановлює правові норми та механізми охорони та використання об'єктів культурної спадщини, а також регламентує відповідальність за порушення законодавства в цій сфері [21].

5. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» (від 18.03.2004 № 1626-IV): цей закон визначає порядок охорони та дослідження археологічної спадщини на території України, встановлює права та обов'язки суб'єктів, що здійснюють археологічні роботи, та регламентує питання використання результатів археологічних розкопок [22].

6. Закон України «Про театри і театральну справу» (від 31.05.2005 № 2605-IV): цей закон стосується організації та функціонування театрів в Україні, визначає їхні функції, правовий статус та механізми взаємодії з іншими культурними установами [23].

7. Закон України «Про кінематографію» (від 13.01.1998 № 9/98-ВР): Цей закон визначає основні принципи діяльності в галузі кінематографії в Україні, встановлює механізми підтримки та фінансування кіноіндустрії, а також регламентує виробництво, розповсюдження та показ кінофільмів [24].

8. Закон України «Про народні художні промисли» (від 21.06.2001 № 2547-III): цей закон визначає правові норми для охорони, розвитку та регулювання народних художніх промислів, сприяючи їхньому збереженню та розвитку в сучасних умовах [25].

9. Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» (від 07.10.1997 № 554/97-ВР): цей закон регулює статус та правові гарантії для професійних творчих працівників, визначає основні принципи їхньої діяльності та взаємодії з іншими учасниками культурно-мистецького процесу [26].

10. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» (від 09.04.2015 № 317-VIII): цей закон спрямований на осуд тоталітарних режимів та заборону використання їхньої символіки, що може порушувати принципи прав людини та гідності [27].

11. Закон України «Про вивезення, ввезення та переміщення культурних цінностей» (від 21.09.1999 № 1068-XIV): цей закон регулює вивезення, ввезення та переміщення культурних цінностей, встановлюючи правила та процедури для забезпечення їхньої охорони та збереження національної культурної спадщини [28].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України»: ця постанова визначає

порядок визначення категорій пам'яток культури та включення їх до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, сприяючи систематизації та охороні культурної спадщини.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження списку історичних населених місць України»: ця постанова визначає перелік історичних населених місць України, що володіють особливою історичною та культурною цінністю, і її метою є забезпечення адекватної охорони та управління цими об'єктами.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку укладання охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини»: ця постанова регулює порядок укладання охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини, що сприяє забезпеченню їхньої адекватної охорони та управління, а також взаємодії між державою та власниками чи користувачами таких об'єктів [30].

Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Порядку встановлення та утримання охоронних дощок та охоронних знаків на нерухомих пам'ятках».

ДБН А.2.2-6-2008 «Склад, зміст порядок розроблення, погодження та затвердження науково-проектної документації для реставрації об'єктів нерухомої культурної спадщини».

Положення про Музейний фонд України.

Положення про управління культури, національностей та релігій.

Отже, нормативне забезпечення сфери культури в Україні визначається рядом законів, постанов, які регулюють різні аспекти охорони та розвитку культурної спадщини. Зокрема, Закон України «Про культуру» визначає загальні принципи та стратегію розвитку культури у країні.

Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» та інші нормативно-правові акти встановлюють правила визначення, реєстрації та охорони об'єктів

культурної спадщини. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження списку історичних населених місць України» покликана систематизувати та захистити історичні об'єкти. Законодавство також регламентує управління музеями, театрами, кінематографією, народними художніми промислами та іншими сферами культури, надаючи їм правовий статус і визначаючи основні принципи діяльності. Загалом, нормативне забезпечення створює правовий фундамент для організації, охорони та розвитку культурної сфери в Україні, сприяючи збереженню та популяризації національної культурної спадщини та стимулюючи творчість в різних галузях мистецтва.

1.3. Зарубіжний досвід державного регулювання сфери культури

Зарубіжний досвід державного регулювання сфери культури на місцевому рівні може слугувати цінним джерелом для розроблення та вдосконалення вітчизняних підходів до культурної політики та управління. У багатьох країнах світу спостерігається різноманітність моделей державного регулювання культурної сфери на місцевому рівні. Однією з найпоширеніших є децентралізована модель, коли влада та відповідальність за культурні програми передаються на рівень місцевих урядів та органів самоврядування.

Європейський досвід в сфері культурної політики на рівні країн та регіонів вказує на значущість взаємодії саморозвитку та державної підтримки для стабільного розвитку культури. Найяскравіший приклад цього підходу можна виявити в Швеції, де культура процвітає завдяки сполученню ініціатив громадян та активної підтримки держави.

У Німеччині центральна влада відіграє важливу роль у фінансуванні культурних ініціатив, зокрема субсидує ефіри радіостанцій, спрямованих на розповсюдження німецькомовного культурного контенту, таких як музичні FM-студії. Також враховується значення академічних колективів, зокрема опер та симфонічних оркестрів, які користуються особливими преференціями у фінансуванні та підтримці [44].

Однак, в інших аспектах культурної політики, зокрема в регіональній сфері, прийняття рішень та визначення пріоритетів повністю лежать у відповідальності регіональних адміністрацій. В державах з федеративним адміністративним устроєм, таких як Бельгія, Австрія, Швейцарія, центральний уряд виконує допоміжні та координуючі функції, а регіональні органи здійснюють основний контроль та прийняття рішень у культурній політиці.

Закордонні дослідники визначили кілька основних напрямів державної участі в управлінні культурною політикою:

1. Збереження культурної спадщини: цей вектор включає в себе діяльність з охорони музейних колекцій, історичних будівель, збереження живопису, фольклорних традицій тощо.

2. Розповсюдження мистецького продукту: держава сприяє поширенню мистецьких творів шляхом фінансування гастролей, участі в фестивалях, виставах, субсидування вартості квитків, а також підтримки видавничої та медійної діяльності.

3. Творчість: держава підтримує творчу діяльність митців та інших творчих особистостей, які беруть участь у творчому виробництві.

4. Підготовка менеджерів для галузі культури: держава здійснює заходи щодо підготовки кваліфікованих кадрів для управління культурними ініціативами та організаціями.

5. Мистецька освіта: держава сприяє розвитку системи мистецької освіти, забезпечуючи доступ до навчання та розвитку творчих здібностей [52].

Під час аналізу результатів дослідження, проведеного The Budapest Observatory of Cultural, було виявлено, що основною проблемою в культурній сфері є низький пріоритет виділення коштів з урядових бюджетів. Це питання набуло особливої актуальності за результатами опитування, де 46% респондентів визначили його як основну проблему. Ця тенденція є загальною для мешканців як країн «Старої» Європи, так і для постсоціалістичних країн.

Виокремлення цього аспекту свідчить про системні труднощі у визнанні та фінансуванні культурних ініціатив. Водночас це може вказувати на нестачу

урядової підтримки та відсутність належної уваги до розвитку культурних справ у ряді країн. Низький рівень фінансування культурних проектів може обмежувати можливості розвитку та впливати на доступність культурних подій для громадян. Урахування цього аспекту є важливим у формуванні стратегій урядового регулювання для підвищення культурної активності та розвитку галузі [31].

Цікаво, що навіть при великому розриві у виділеннях урядами «Старої» та «Нової» Європи (720 та 56 млрд. євро відповідно), на Заході розробляють фонди «вирівнювання». Ці фонди, керовані спеціальним управлінням, виступають як донори для культурних програм. Наприклад, у Польщі завдяки цим фондам відбулася «музейна революція».

Створення фондів «вирівнювання» свідчить про спробу балансування нерівностей у фінансуванні культурної сфери між країнами різних регіонів. Цей підхід може сприяти створенню рівних можливостей для розвитку культурних проектів та зменшенню відмінностей у доступі до культурних ресурсів. Такі фонди допомагають забезпечити сталий розвиток культурних ініціатив та підтримують країни, які можуть мати обмежені можливості для самостійного фінансування культурних програм.

Важливим аспектом є те, що Структурний фонд ЄС, який забезпечував фінансування на першому етапі музейного проекту, виділяв кошти на підставі обґрунтованих причин. Менеджери фонду провели аналіз культурного та економічного контексту в Польщі і рекомендували підтримку розвитку музейної сфери. У їхньому висновку було відзначено, що Польща класифікується як країна, яка розвивається та лідирує у своєму класі. Це підкреслюється терміном EAGLEs (Emerging And Growth-Leading Economies), що вказує на «швидко зростаючу економіку» чи «економіку, яка розвивається». Важливо відзначити, що економічний розвиток країни стабільно підтримується на високому рівні протягом останніх десятиліть [49].

Країни Балтії, зокрема Латвія, визначаються широким використанням спонсорського формату фінансування у напрямі брендінгу, і це виявляється в

активній ролі банку Rietumu та його однойменного фонду допомоги. Банк Rietumu виступає як ключовий учасник у підтримці різноманітних культурних та мистецьких ініціатив, зокрема театральних, виставкових та інших арт-проектів.

Банк Rietumu, ініціюючи власний фонд допомоги, робить акцент на підтримці розвитку та просування мистецтва в різних його формах. Фонд активно інвестує у театральні і виставкові проекти, що сприяє створенню та збереженню цінних культурних цінностей.

За допомогою спонсорських внесків, банк Rietumu розширює свою підтримку не лише на великі культурні події, а й на різноманітні ініціативи та проекти, які сприяють розвитку та популяризації мистецтва в Латвії та за її межами [55].

Фінансування театральних заходів, виставкових виставок та інших арт-проектів дозволяє банку Rietumu не лише забезпечувати фінансову підтримку культурним ініціативам, але й активно впливати на формування позитивного іміджу компанії у громадськості. Такий спонсорський підхід створює враження про відповідального корпоративного гравця, який активно сприяє розвитку культури та мистецтва в своїй країні.

Державне законодавство у цій пострадянській країні (в Латвії), демонструє велику підтримку приватної ініціативи у сфері культури та мистецтва. Вже з 1995 року діє закон, який надає стимули приватному капіталу, що надає спонсорську підтримку театрам, музеям, школам мистецтв. Згідно з цим законом, приватний капітал, який вкладається у культурні ініціативи, має право на повернення до 85% податкових платежів від сум, пожертвованих бюджетним установам.

Важливо відзначити, що хоча існує ця податкова пільга, вона має свої обмеження. Наприклад, податкова пільга не може перевищувати 20% від загальної суми податку, що надається як допомога. Це забезпечує баланс між підтримкою культурних ініціатив і несуттєвим впливом на загальний обсяг податкових надходжень [58].

Ця система стимулювання приватної ініціативи в сфері культури є характерною особливістю пострадянських країн. У подібних країнах вона служить не лише засобом підтримки мистецтва, а й сприяє розвитку корпоративної відповідальності та активізації приватного сектору у сфері культурного розвитку. Зазначимо, що в інших країнах, таких як Британія чи Франція, де меценатські та спонсорські традиції є давніми, спеціальних і великих податкових преференцій для спонсорів може бути менше, оскільки тут вже встановлені і відомі меценатські практики.

У країнах Заходу існує розмежування між спонсорською та меценатською допомогою, причому податкові закони, як правило, не передбачають конкретних пільг для спонсорів. Однак ці закони враховують витрати, пов'язані з рекламою та іншими маркетинговими заходами. Це відкриває широкі можливості для підприємств та індивідів скорочувати свій податковий обов'язок, включаючи ці витрати як складову частину загальних витрат, що підлягають оподаткуванню.

Такий підхід стимулює підприємства та індивідів активніше взаємодіяти з культурними та мистецькими ініціативами, сприяючи їхньому розвитку та підтримці. Враховуючи витрати на рекламу та інші маркетингові заходи, податкові закони надають стимули для залучення коштів у сферу культури, що сприяє більш активній взаємодії між бізнесом та культурною сферою. Це важливий аспект утримання та розвитку культурних ініціатив, який сприяє їхній фінансовій стабільності та розширенню впливу в суспільстві.

Менеджмент у сфері культури у Великобританії вирізняється високою мобільністю та активним використанням безперервного моніторингу і аналізу результатів діяльності культурних інституцій. Система звітності та аналізу результатів здійснюється на постійній основі, а отримані дані надсилаються до Кабінету Міністрів, який визначає фінансову політику в галузі культури [47].

Щодо моделі фінансування, важко визначити, якій саме вона надається перевага, оскільки застосовуються різні підходи, такі як «метод протягнутої

руки» чи «зустрічного фінансування». Це свідчить про гнучкість та розмаїття підходів у сфері фінансування культурних проектів.

Важливою особливістю є те, що зміни в культурній політиці Великобританії закріплені законодавчо постановами Кабінету Міністрів. Це свідчить про систематизований та закріплений характер управління в цій сфері, де вирішення питань культурного розвитку відбувається на вищому рівні уряду.

Зазначимо, що деякі економічні теорії, які можуть бути актуальними в інших сферах, можуть бути спростовані в умовах британського менеджменту у культурній галузі. Наприклад, ідея, що пропозиція породжує попит, в даному контексті може виявлятися більш складною через особливості культурного ринку та його взаємодії з економічними факторами. Менеджери, представники «старої школи», можуть вказувати, що такі явища можливі в умовах економічної стабільності, але не обов'язково за інших умов [44].

Ця думка є обґрунтованою, оскільки введення такої гнучкості в культурні політики стало результатом подолання кризи в країні. У 1979 році, в період фінансового дефіциту, Маргарет Тетчер внесла суттєві зміни в політику, спрямовану на скорочення державних видатків на культуру. Її пропозиції включали:

1. Розвиток менеджерів нового покоління та розширення їхніх компетенцій.
2. Розширення діяльності, спрямованої на отримання власних прибутків закладами культури.
3. Залучення ресурсів приватного сектору.

Історія свідчить про те, що культурне «пробудження Британії» було складним і неоднозначним процесом. Необхідність пристосування до дефіциту ресурсів вимагала від громадян та управлінців великої самостійності, глибоких знань економіки та психології. Аргументи на користь підтримки «культури заради милосердя» були відкинуті на користь прагматичного підходу до управління ресурсами.

У 1983 році в Лондоні було створено агентство «Art and Business» під керівництвом театрального менеджера К. Твіді. Зараз це агентство об'єднує майже 300 провідних комерційних структур. Ці організації контролюють приблизно 10% коштів, які направляються на фінансування потреб в сфері культури [51].

Філософія агентства виявилася досить інноваційною і ефективною в контексті забезпечення фінансової підтримки для культурних проектів. Слоган «We take money & we make money» відображає стратегію агентства, яка базується на взаємодії між секторами культури та бізнесу. Згідно з цією стратегією:

1. Держава надає гроші культурі.
2. Культура допомагає залучити гроші від бізнесу для підтримки культурних проектів [52].

Бізнес, який вкладає гроші в культуру, отримує взамін рекламу, промоушн, можливість розвитку, а також дохід, що веде до зростання фінансових ресурсів. Важливо відзначити, що аргумент для культури відзначається тим, що підтримка зі сторони бізнесу не заміняє, а доповнює державне фінансування. Такий підхід сприяє створенню партнерства між культурним та бізнес-середовищем, забезпечуючи обмін вигодами та ресурсами між цими секторами.

Розвиток спонсорського фінансування культури в Великобританії виявився успішним експериментом, а досвід агентства «Art and Business» виявився настільки ефективним, що його почали використовувати і в інших галузях, не пов'язаних з культурою. Англійці визнали, що підтримка культури може бути взаємовигідною для обох сторін.

У Великобританії гасло «Підтримка культури може бути взаємовигідною» вказує на активний сприяльницький підхід до спонсорського фінансування. З іншого боку, в Сполучених Штатах американці керуються принципом «Підтримуючи культуру, ви допомагаєте суспільству». Тут більший

акцент робиться на соціальних та громадських вигодах, які принесе підтримка культурних ініціатив [57].

Цей відмінний підхід ілюструє те, що в англійському суспільстві переважає сприяльницький підхід до спонсорського фінансування, американці ж схильні більше до меценатської концепції. У США також розповсюджене поняття «філантропії», де пожертвування призначені без очікувань віддачі.

Важливим елементом американської моделі є поняття «незалежності культури від держави». Кожен заклад культури має свою опікунську раду, що вказує на важливість незалежності культурних установ від державного втручання, забезпечуючи їхню свободу і самостійність в організаційній та творчій сферах.

Історично склалося так, що Німеччина протягом тривалого часу складалася з десятка незалежних федеральних держав та міст, які, у свою чергу, розвивали свою власну культурну політику на основі різних культурних традицій і створювали різні культурні установи. Навіть після створення Німецького Райху в 1871 році традиція незалежного вирішення і фінансування питань кожної землі залишалася невід'ємною [51].

Під час нацистського режиму в Німеччині відбувся період найглибшого антагонізму в історії. Після війни питання відновлення культури не вважалося пріоритетним, але на початку 60-х років, як частина демократизації суспільства, в Західній Німеччині з'явилося поняття «Нової культурної політики». Ця ініціатива передбачала доступність мистецтва для всіх членів суспільства. Так розпочався культурний бум з великим розширенням культурних заходів, розвитком культурних закладів і виникненням численних нових напрямків у культурній галузі.

У цей період державне фінансування мистецтва було практично загальним, і це стало важливим фактором в оновленні культурної сфери. Багато закладів культури, які постраждали від дій нацистів, були відновлені за сприянням державних коштів.

Після початку 1980-х років в Німеччині національні погляди на культурну політику претерпіли зміни. Німці почали переосмислювати своє вікове культурне надбання, розглядаючи мистецтво як ключовий фактор розвитку промисловості, бізнесу і привабливості країни для туристів та іноземних інвестицій.

Зауважимо, що фінансування культури в Німеччині залишається децентралізованим. Хоча уряд має посаду Державного міністра у справах культури та ЗМІ, в Конституції країни визначено, що культура є відповідальністю німецьких земель, які мають суверенітет у галузі культури. Тим не менш, федеральне керівництво в країні прагне підвищити привабливість країни для світу за допомогою організацій-посередників, таких як «Інститут Гете» чи «Інститут міжнародних культурних зв'язків» (IFA) [44].

Завдяки таким інститутам, таким як «Гете!інститут» та IFA, німецька культура отримує можливість просування на міжнародному рівні. Наприклад, «Гете!інститут» організовує мистецькі заходи та курси німецької мови, в той час як діяльність IFA спрямована на міжнародний культурний діалог.

Важливо відзначити, що діяльність цих інститутів фінансується Міністерством закордонних справ. Крім того, в Німеччині існують інші міністерства, такі як Федеральне міністерство оборони, які сприяють фінансуванню військових оркестрів та інших культурних ініціатив у межах своїх компетенцій.

Франція, яка вважає культуру своїм національним скарбом, проявляє це через консистентну підтримку та фінансування культурних ініціатив. У країні віддано багато зусиль для підтримки різноманітних аспектів культурного життя, включаючи мистецтво, літературу, музику та театр. Це проявляється не лише у сприянні висококласних видатків на утримання великих культурних закладів, але й у створенні сприятливих умов для розвитку творчих особистостей, незалежних митців та талановитих осіб з усіх верств суспільства.

Франція, визнана своєю історичною роллю в світовій культурі, активно розвиває механізми для збереження та просування своєї культурної спадщини.

Це включає в себе підтримку реставрації архітектурних пам'яток, збереження традицій, мови та інших аспектів національної культурної ідентичності [38].

Державне фінансування французьких культурних установ є не лише стимулом для творчості, але й гарантією їхньої незалежності від комерційних впливів. Крім того, співпраця з приватним сектором та донорами забезпечує додаткові ресурси для реалізації амбіційних проектів та ініціатив.

У цьому контексті слід зауважити, що влада Франції не обмежується лише фінансуванням великих установ, таких як музеї та театри. Зазначені угоди з іноземними партнерами, наприклад, музей Лувр у Абу-Дабі, демонструють не лише гнучкість у веденні культурної політики, але й глибокий інтерес до міжнародного обміну культурними цінностями.

Такий підхід до культурного розвитку сприяє не лише внутрішньому розквіту культурної сфери Франції, але й висвітлює країну як активного учасника світової культурної арени [53].

Позитивний вплив державного фінансування на культуру стає очевидним на перший погляд, адже це забезпечує сталий розвиток та підтримку культурних ініціатив. Однак кризові явища в європейській економіці відкрили необхідність розширення джерел фінансування для забезпечення стійкості сфери культури. Франція, виходячи з досвіду інших країн, реагує на це, акцентуючи увагу на таких формах взаємодії культури і бізнесу, як спонсорство та філантропія.

У сучасному контексті Франція, сприймаючи виклики після кризи, дотримується інноваційного підходу до фінансування культурних проектів. Використання досвіду інших країн, де спонсорство та філантропія стали важливими джерелами підтримки культурних ініціатив, вказує на гнучкість та адаптивність країни до змін у сучасному світі.

Враховуючи, що філантропія має свої коріння в історії Франції, вона не лише відроджується, але і розквітає в нових умовах. Це свідчить про глибокий інтерес громадян та підприємців у співпраці для підтримки та розвитку культури [50].

У Нідерландах основна частина фінансування сфери культури зосереджена на муніципалітетах. Це свідчить про важливу роль місцевих органів у забезпеченні сталості та розвитку культурних проектів. Такий підхід дозволяє муніципалітетам активно впливати на культурну сцену відповідно до своїх унікальних потреб та сприяє розносторонньому розвитку регіональної культури.

У Данії потужна співпраця між комерційними структурами та культурними організаціями визначає пріоритети у сфері культурного менеджменту. Спільна робота між бізнесом та культурою призводить до важливих результатів, зокрема високого рівня знань ринку, бізнес-навичок та творчих підходів у місцевому керівництві арт-середовища. Менеджери сфери культури відзначаються великим досвідом у розробці продуктів та послуг, а також умінням використовувати культурні компетенції для роботи на масовому ринку.

В Данії виникає амбіційна ініціатива, спрямована на максимальне зниження державного фінансування у сфері культури та впровадження системи приватної матеріальної підтримки. Здійснення цього плану передбачає максимізацію залучення приватних ресурсів та зменшення обсягів державних видатків на культурні ініціативи. Створення Центру культури та економіки досвіду відображає інтерес доцільного об'єднання культурних та економічних аспектів для досягнення взаємовигідних результатів [13].

Законодавство у сфері культури в країнах Європейського Союзу (ЄС) має свої відмінності, які визначаються різноманітними чинниками, такими як традиції, рівень розвитку суспільних відносин та загальний стан законодавства. Наприклад, шведське законодавство регулює сферу культури всього лише двома законами - про збереження національної культурної спадщини та про державні бібліотеки. Угорщина взагалі не має окремого законодавства щодо культури, обмежуючись лише положеннями конституції. З іншого боку, в країнах Балтії, Франції та України законодавче регулювання культурної сфери відносно широке.

В контексті країн ЄС можна виділити дві основні категорії обсягу законодавчого поля:

1. Країни із сталим законодавством у сфері культури: такі країни визначаються сталою системою законодавчих актів у галузі культури, і зміни здійснюються головним чином шляхом внесення поправок до існуючих законів. Це може відбуватися з урахуванням еволюції суспільства та культурної динаміки.

2. Країни, що орієнтуються на загальноєвропейські тенденції: деякі країни, зокрема Польща, Литва, Латвія, та Естонія, спрямовані на впровадження загальноєвропейських стандартів у своєму законодавстві, прагнучи створити нові нормативні акти для регулювання сфери культури [59].

Ці різноманітності в законодавстві відображають велику різницю у підходах країн до регулювання культурних питань та адаптації до сучасних викликів у цій сфері.

На основі проведеного дослідження можна зробити кілька важливих висновків:

1. Система управління в сфері культури країн ЄС визначається як сталою та визначною для економічного розвитку відповідних держав. Це свідчить про важливість культурного менеджменту як стратегічного елемента для суспільства та економіки.

2. Управління культурою в різних країнах є неоднорідним у сенсі законодавчого захисту. Різниця в підходах може відображати різні традиції, рівні розвитку суспільних відносин та сучасний стан законодавства.

3. Культурна сфера в країнах Західної Європи фінансується як державою, так і приватними структурами. Це свідчить про співробітництво та партнерство між різними секторами суспільства для підтримки культурних ініціатив.

4. Культурні ініціативи в країнах ЄС підтримуються значними податковими преференціями для благодійників. Це пояснюється розумінням

унікальності творчої праці та визнанням особливого суспільного значення культурного продукту.

5. Система податкових пільг у сфері культури країн ЄС є багаторівневою та гнучкою, що дозволяє створювати стимули для фінансової підтримки з боку приватних благодійників та донорських структур.

6. Культурна сфера країн Заходу практично позбавлена втручання політикуму та адміністрації на різних рівнях. Це створює свободу та простір для творчого розвитку, сприяючи загальному розвитку країни [11].

Отже, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки щодо системи менеджменту культури в країнах ЄС: система управління культурною сферою є сталою та ключовою для розвитку економіки відповідних держав ЄС. Управління культурою виявляє неоднорідність в законодавчому забезпеченні, але водночас фінансується як державою, так і приватними структурами, що вказує на широкий спектр підходів. Податкові преференції для благодійників та багаторівнева система податкових пільг дозволяють стимулювати фінансову підтримку культурних ініціатив. Культурна сфера в країнах ЄС практично незалежна від втручання політикуму, надаючи свободу та простір для творчого розвитку, що сприяє загальному прогресу країни.

Висновки до розділу 1

Отже, суть державного регулювання в сфері культури полягає в систематичному та комплексному управлінні різноманітними аспектами культурного життя для досягнення ряду стратегічних цілей, таких як сталий розвиток та збереження культурної спадщини. Держава виступає координатором і регулятором у цій сфері, впроваджуючи політики, законодавство, програми та інші інструменти для підтримки та стимулювання розвитку культури в країні. Це може включати фінансову підтримку, регулювання доступу до культурних ресурсів, створення умов для творчості та інші заходи, спрямовані на розкриття потенціалу культурного життя та його інтеграцію у суспільство. Державне регулювання в сфері культури є важливим

інструментом формування та розвитку культурного простору в країні. Основні аспекти сутності цього регулювання включають створення умов для розвитку культурних індустрій, забезпечення збереження та просування культурної спадщини, формування культурної політики, підтримку творчості та талановитих особистостей, а також активну участь у міжнародному культурному обміні. Створення умов для розвитку культурних індустрій передбачає фінансову підтримку, створення інфраструктури та прийняття законодавчих актів для сприяння та стимулювання творчих ініціатив. Збереження та просування культурної спадщини покликане забезпечити передачу культурних цінностей майбутнім поколінням і підтримати культурну ідентичність. Формування культурної політики включає в себе розробку стратегій, законів та програм, що визначають пріоритети у розвитку культурного життя. Підтримка творчості та талановитих особистостей сприяє розвитку культурного потенціалу країни, а участь у міжнародному культурному обміні сприяє збагаченню національного культурного досвіду та співпраці з іншими країнами. Ці аспекти разом створюють систему державного регулювання, спрямовану на розбудову високорозвиненого та різноманітного культурного середовища.

Нормативне забезпечення сфери культури в Україні визначається рядом законів, постанов, які регулюють різні аспекти охорони та розвитку культурної спадщини. Зокрема, Закон України «Про культуру» визначає загальні принципи та стратегію розвитку культури у країні. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» та інші нормативно-правові акти встановлюють правила визначення, реєстрації та охорони об'єктів культурної спадщини. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження списку історичних населених місць України» покликана систематизувати та захистити історичні об'єкти. Законодавство також регламентує управління музеями, театрами, кінематографією, народними художніми промислами та іншими сферами культури, надаючи їм правовий

статус і визначаючи основні принципи діяльності. Загалом, нормативне забезпечення створює правовий фундамент для організації, охорони та розвитку культурної сфери в Україні, сприяючи збереженню та популяризації національної культурної спадщини та стимулюючи творчість в різних галузях мистецтва.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки щодо системи менеджменту культури в країнах ЄС: система управління культурною сферою є сталою та ключовою для розвитку економіки відповідних держав ЄС. Управління культурою виявляє неоднорідність в законодавчому забезпеченні, але водночас фінансується як державою, так і приватними структурами, що вказує на широкий спектр підходів. Податкові преференції для благодійників та багаторівнева система податкових пільг дозволяють стимулювати фінансову підтримку культурних ініціатив. Культурна сфера в країнах ЄС практично незалежна від втручання політикуму, надаючи свободу та простір для творчого розвитку, що сприяє загальному прогресу країни.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В ГОЩАНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Сучасний стан сфери культури в Гощанській територіальній громаді

Гощанська селищна громада – територіальна громада в Україні, в Рівненському районі Рівненської області. Адміністративний центр – смт Гоща.

Площа об'єднаної територіальної громади: 484.3 км²

Чисельність населення громади: 23193 (за 2020 рік).

В адміністративному поділі Гощанської громади віднесено 40 населених пункти.

Серед них – 1 селище міського типу, 39 сіл.

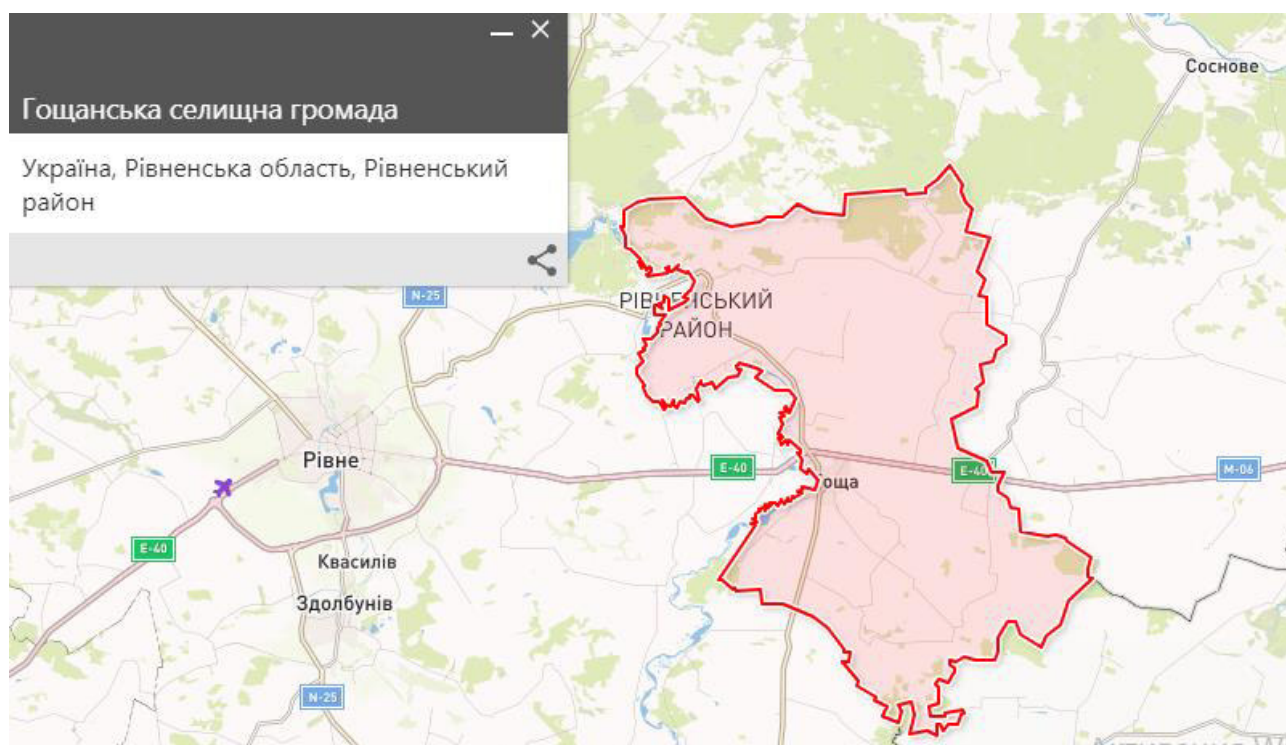

Рис.2.1. Гощанська територіальна громада Рівненської області

Сфера культури Гощанська територіальна громада Рівненської області представлена такими установами станом на 01.01.2023 року.

Таблиця 2.1

Установи сфери культури Гощанська територіальна громада Рівненської області станом на 01.01.2023 року

Заклади сфери культури	Кількість, од.
Палац і будинок культури	8
Бібліотека	22
Інший клубний заклад	15
Разом	45

Джерело: складено автором згідно даних громади

Рішенням від 25.01.2023 № 1904 Про внесення змін до рішення Гощанської селищної ради від 21.12.2022 № 1825 «Про утворення юридичної особи публічного права Відділ культури, спорту, молоді та туризму Гощанської селищної ради Рівненської області та затвердження Положення про Відділ культури, спорту, молоді та туризму Гощанської селищної ради Рівненської області» зазначено, що відділ культури, спорту, молоді та туризму Гощанської селищної ради Рівненської області (далі – Відділ) є виконавчим органом Гощанської селищної ради, утворюється Гощанською селищною радою (далі – селищна рада), підзвітний та підконтрольний селищній раді, підпорядкований виконавчому комітету селищної ради, селищному голові, а з питань здійснення делегованих повноважень підконтрольний управлінню культури і туризму Рівненської обласної державної адміністрації, управлінню у справах молоді та спорту Рівненської обласної державної адміністрації, Міністерству культури та інформаційної політики України, Міністерству молоді та спорту.

Відділ є правонаступником Відділу освіти, культури, молоді, спорту та туризму Гощанської селищної ради в частині повноважень у сфері реалізації державної політики з питань культури, молодіжної політики, національно-патріотичного виховання, фізичної культури та спорту.

Відділ у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України «Про культуру», «Про бібліотеки і бібліотечну справу», «Про музеї і музейну справу», Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, Європейською хартією місцевого самоврядування, Законами України

«Про місцеве самоврядування», «Про службу в органах місцевого самоврядування» та іншими Законами України, Постановами Верховної Ради України, актами Президента України, розпорядженнями та постановами Кабінету Міністрів України, профільних міністерств, рішеннями селищної ради та її виконавчого комітету, розпорядженнями селищного голови, даним Положенням та іншими нормативними актами.

Відділ є юридичною особою публічного права, має печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

Адреса юридичної особи: 35400, Рівненська область, Рівненський район, селище міського типу Гоща, вулиця Шевченка, 2.

Повна назва: Відділ культури, спорту, молоді та туризму Гощанської селищної ради Рівненської області. Скорочена назва: ВКСМТ ГСР.

Основним завданням Відділу є:

1. Забезпечення реалізації державної політики та політики Гощанської селищної ради в сфері культури, молодіжної політики та спорту.
2. Здійснення добору, призначення на посади (за результатами конкурсу, шляхом укладання контрактів) керівних кадрів закладів культури, спорту та їх звільнення з посад.
3. Сприяння матеріально-технічному та фінансовому забезпеченню закладів сфери культури, туризму та фізкультурно-спортивного спрямування.
4. Забезпечення популяризації спортивних, туристичних та культурних заходів серед здобувачів освіти та працівників закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти, залучення їх до занять фізичною культурою та спортом, забезпечення пропаганди здорового способу життя серед мешканців громади.
5. Забезпечення розвитку мережі закладів сфери культури та фізкультурно-спортивного спрямування Гощанської селищної ради.
6. Розробка проєктів розпорядчих актів селищної ради та виконавчого комітету, селищного голови, в тому числі нормативного характеру.

7. Розробка пропозицій щодо розвитку та удосконалення мережі закладів культури та спорту.

8. Забезпечення розвитку культурного, творчого та спортивного потенціалу мешканців громади.

9. Здійснення в межах визначених законодавством та нормативно-правовими актами, повноважень щодо управління закладами культури, що є комунальною власністю Гощанської територіальної громади і перебувають у безпосередньому підпорядкуванні.

10. Забезпечення в межах своїх повноважень розроблення програм, спрямованих на творчий розвиток особистості, підтримку обдарованих дітей і талановитої молоді.

11. Організація в межах своїх повноважень, відпочинку та дозвілля мешканців громади.

12. Формування конкурентного мистецького середовища шляхом створення власного мистецького продукту, розробка туристичних маршрутів, визначення перспективи розвитку спеціальної освіти в галузі культури та туризму, співпраця з міжнародними проєктами та творчими організаціями.

13. Здійснення заходів щодо створення умов для відродження та розвитку культури української нації, культурної самобутності, всіх видів мистецтва, самодіяльної творчості, художніх промислів та ремесл.

14. Реалізація повноважень органів виконавчої влади у сфері збереження культурної спадщини.

15. За дорученням селищного голови здійснення розгляду звернень та прийом громадян, що відносяться до компетенції Відділу.

16. Забезпечення доступності всіх видів культурних та спортивних послуг для мешканців громади.

17. Забезпечення формування, публікація та підтримка в актуальному стані матеріалів, які відносяться до компетенції Відділу на офіційному веб-сайті селищної ради.

18. Здійснення усіх повноважень, покладених на Відділ відповідно до чинного законодавства.

19. Сприяння громадським організаціям фізкультурно-спортивної спрямованості, молодіжним, дитячим та іншим громадським організаціям у проведенні ними роботи з питань молоді, фізичної культури та спорту, співпраця з організаціями, установами, громадськими об'єднаннями, діяльність яких спрямована на поліпшення національно-патріотичного виховання.

20. Сприяння міжнародному співробітництву з питань молоді, фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання.

21. Забезпечення підготовки і проведення навчально-тренувальних зборів спортсменів, участь їх у спортивних змаганнях різних рівнів.

22. Організація та проведення заходів стосовно молоді, фізкультурно-оздоровчі, спортивно-масові та навчально-тренувальні збори, передбачені календарними планами, у межах коштів, виділених з бюджету Гощанської селищної територіальної громади.

23. Сприяння розвитку олімпійського, неолімпійського, паралімпійського та дефлімпійського руху.

24. В установленому порядку здійснення галузевого управління діяльністю КЗ «Гощанська дитячо-юнацька спортивна школа» Гощанської селищної ради, КЗ «Гощанське об'єднання культури і дозвілля» Гощанської селищної ради, КЗ «Гощанська система публічно-шкільних бібліотек» Гощанської селищної ради, КЗ «Гощанська школа мистецтв» Гощанської селищної ради.

25. Порухення в установленому порядку клопотання про нагородження спортсменів, тренерів та інших працівників сфери фізичної культури і спорту державними нагородами, присвоєння їм спортивних звань, а також про призначення державних стипендій олімпійським, паралімпійським і дефлімпійським чемпіонам, талановитим перспективним спортсменам, видатним спортсменам, тренерам, діячам фізичної культури і спорту громади,

стипендій і премій Кабінету Міністрів України, грантів Президента України для обдарованій молоді.

26. Реєстрація рекордів та досягнень спортсменів громади, подання в установленому порядку департаменту розвитку адміністративних послуг, соціальної, молодіжної політики та спорту Рівненської обласної державної адміністрації документи для затвердження рекордів України, встановлених спортсменами громади.

27. Комплектація складу збірних команд громади за видами спорту, забезпечення організації підготовки та участі спортсменів у змаганнях усіх рівнів.

Відділ фінансується за рахунок коштів бюджету Гощанської селищної територіальної громади, які передбачені на його утримання.

Джерелами фінансування Відділу є: кошти бюджету Гощанської селищної територіальної громади, інші кошти, передані Відділу згідно з чинним законодавством.

Для створення умов та забезпечення роботи Відділу має право на придбання, оренду необхідного обладнання та інших матеріальних ресурсів, має право користуватись послугами підприємств, установ та організацій або фізичних осіб.

В табл.2.2. представлено SWOT-аналіз сфери культури в Гощанській територіальній громаді Рівненської області.

Проведення SWOT-аналізу сфери культури в Гощанській територіальній громаді Рівненської області має кілька важливих переваг:

1. Стратегічне планування: SWOT-аналіз дозволяє громаді визначити свої сильні та слабкі сторони, а також зрозуміти можливості та загрози. Це формує основу для стратегічного планування в розвитку культурної сфери, спрямованого на максимізацію позитивних аспектів та мінімізацію негативних.

2. Мобілізація ресурсів: аналіз дозволяє ідентифікувати наявні ресурси, які можуть бути мобілізовані для підтримки та розвитку культурних

проектів. Це може включати залучення фінансової підтримки від меценатів, активізацію громадської участі чи встановлення партнерств зі спонсорами.

3. Адаптація до змін: за допомогою SWOT-аналізу громада може бути більш готовою адаптуватися до змін у культурному середовищі та ефективно відповідати на нові виклики. Розуміння своїх слабких сторін дозволяє громаді активно працювати над їх усуненням.

SWOT-аналіз допомагає визначити оптимальний напрямок розвитку культурної сфери в громаді, спираючись на внутрішні ресурси та зовнішнє середовище, тим самим забезпечуючи сталість та успішність культурних ініціатив.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз сфери культури в Гошанській територіальній громаді Рівненської області

Сильні сторони (Strengths):	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Різноманітність закладів: Загальна кількість 45 закладів сфери культури свідчить про розгалуженість та доступність культурних послуг для мешканців громади. 2. Різнобарвність заходів: Існує широкий спектр культурних заходів, що проводяться в громаді, що сприяє задоволенню інтересів різних груп населення.	1. Невелике фінансування: Обмежені бюджетні ресурси можуть обмежувати можливості розвитку та оновлення культурних ініціатив та закладів. 2. Неоднаковий рівень заходів: Існує нерівномірність у якості та масштабі проведення культурних подій, що може впливати на задоволення потреб різних частин громади.
Загрози (Threats):	Можливості (Opportunities):
1. Конкуренція за ресурси: з обмеженими фінансовими можливостями може виникнути конкуренція між різними закладами та проектами за доступні бюджетні ресурси. 2. Можливий відтік талантів: невелике фінансування може призвести до відсутності стимулів для творчих особистостей, що може викликати відтік талантів у більш розвинені культурні середовища.	1. Залучення меценатів та спонсорів: можливість залучення підтримки від меценатів та бізнес-спонсорів може розширити фінансові можливості для розвитку культурних ініціатив. 2. Партнерства та співпраця: можливість укладання партнерств та співпраці з іншими громадами, культурними організаціями чи урядовими структурами може розширити ресурси та збільшити різноманітність культурних подій.

Джерело: складено автором

Узагальнюючи проведений SWOT-аналіз сфери культури в Гощанській територіальній громаді Рівненської області, можна визначити кілька ключових напрямків для подальшого розвитку та вдосконалення культурної сфери.

Можливості та перспективи:

1. Залучення додаткових ресурсів: громада може активно шукати додаткові фінансові ресурси через співпрацю з меценатами, бізнес-спонсорами та грантовими програмами. Зацікавленість меценатів у підтримці культурних проєктів може виявитися ключовим фактором для забезпечення сталого фінансування. Встановлення партнерств з меценатами, які поділяють цінності та мають інтерес до культурної сфери, стає стратегічним напрямком для збільшення бюджету. Це може включати як індивідуальних меценатів, так і корпоративних благодійників, які готові вкладати в реалізацію творчих ініціатив.

2. Підтримка партнерств: укладання партнерств із суміжними громадами, культурними організаціями та урядовими інституціями може допомогти обмінюватися ресурсами та ідеями, розширюючи масштаб культурних заходів та підвищуючи їх якість.

3. Підвищення якості культурних подій: фокус на якості та різноманітності культурних ініціатив може привертати більше учасників та глядачів. Планування заходів, що враховують різні інтереси та потреби громади, сприяє залученню широкої аудиторії.

Внутрішні виклики та проблеми:

1. Невелике фінансування: необхідно активно працювати над розвитком стратегій залучення додаткових фінансових ресурсів. Це може включати пошук грантів, розвиток фондування та створення меценатських програм.

2. Нерівномірність заходів: потребує уваги розробка механізмів для більш рівномірного розподілу культурних ініціатив по всій громаді. Це може включати проведення консультацій із спільнотою для визначення попиту та інтересів.

Стратегії розвитку:

1. Формування меценатських зв'язків: активна робота над створенням зв'язків із потенційними меценатами та партнерами, які поділяють цінності культурної ініціативи, може виявитися важливим елементом для забезпечення фінансової стабільності.
2. Розвиток культурного менеджменту: впровадження ефективного культурного менеджменту може допомогти краще планувати, організовувати та моніторити культурні заходи, підвищуючи їх ефективність та вплив.
3. Активна комунікація з громадою: здійснення активної комунікації з мешканцями громади дозволить зрозуміти їх потреби та інтереси, що стане основою для планування подальших культурних ініціатив.

Загалом, з урахуванням зазначених можливостей та викликів, реалізація вищезазначених стратегій може сприяти сталому та різноманітному розвитку культурної сфери в Гощанській територіальній громаді Рівненської області.

2.2. Оцінка фінансового забезпечення державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді

Фінансове забезпечення державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді включає виділення коштів з місцевого бюджету для підтримки культурних ініціатив. Це охоплює бюджетні видатки на фестивалі, театри, музеї та інші культурні установи, а також надання грантів, субсидій та спонсорської підтримки для реалізації проектів. Крім того, можлива підтримка через податкові пільги, благодійні внески та інші джерела фінансування. Детальну інформацію щодо обсягу фінансування слід отримувати від місцевих владних органів і досліджувати публічні джерела.

На рис.2.2. представлено видатки на сферу культури в Гощанській територіальній громаді.

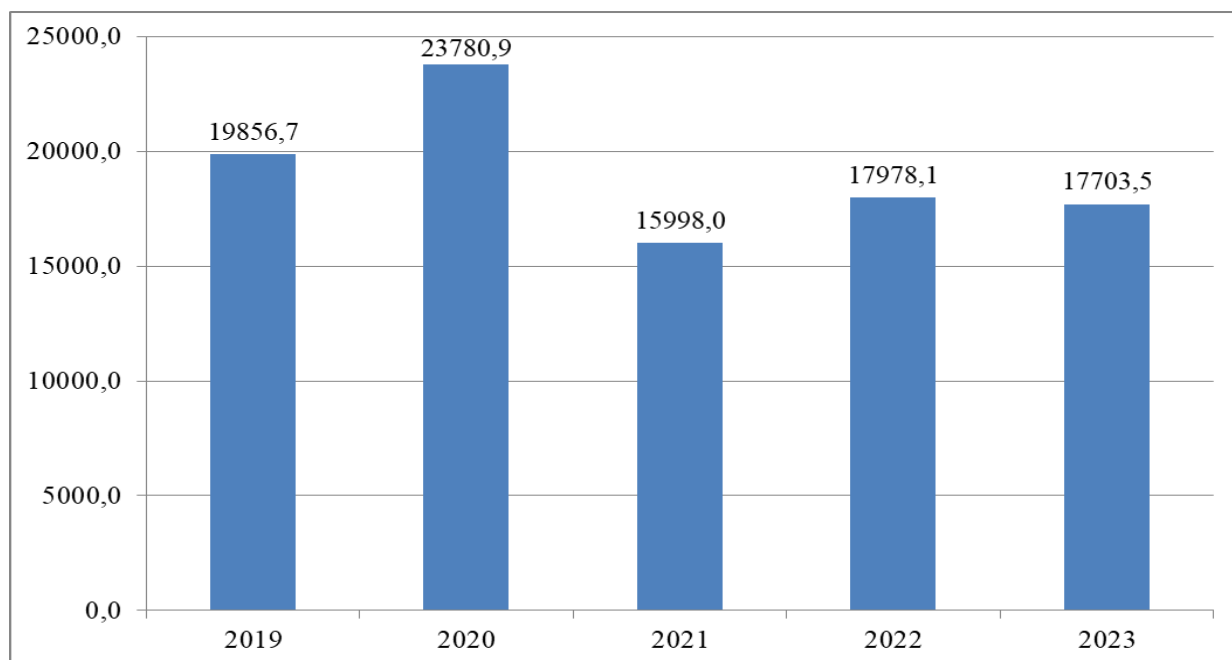

Рис.2.2. Видатки на сферу культури в Гошанській територіальній громаді, тис.грн.

Аналіз видатків на сферу культури в Гошанській територіальній громаді за період з 2019 по 2023 роки вказує на деякі тенденції та можливі висновки:

1. Загальні видатки зростали у 2020 році, але потім спостерігалася їхня зменшення в 2021 та 2022 роках, після чого вони залишилися стабільними у 2023 році. Це може бути пов'язано з внутрішніми або зовнішніми факторами, такими як економічні умови чи зміни в бюджетній політиці.

2. Навіть при спостереженні за коливаннями річних видатків, загальний рівень фінансування культурної сфери залишається на певному рівні, що може свідчити про стабільність або визначену пріоритетність цього напрямку для громади.

3. Для підвищення ефективності витрат в сфері культури рекомендується впровадження системного підходу, включаючи моніторинг результатів, участь громади у визначенні пріоритетів та максимізацію соціокультурного впливу.

В табл.2.3. представлено розподіл видатків у сфері культури в Гошанській територіальній громаді закладами культури.

Таблиця 2.3

Розподіл видатків у сфері культури в Гощанській територіальній громаді
закладами культури

Заклади сфери культури	Роки			Абсолютне відхилення (+.-)		Відносне відхилення (%)	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Музична школа	5089,17	6017,82	6113,40	928,65	95,58	18,25	1,59
Частка в загальних видатках%	31,81	33,47	34,53	1,66	1,06	5,22	3,16
Бібліотеки	4053,30	4547,59	4382,29	494,29	-165,30	12,19	-3,63
Частка в загальних видатках%	25,34	25,30	24,75	-0,04	-0,54	-0,16	-2,14
Палаці та будинки культури	6855,51	7412,67	7207,78	557,16	-204,88	8,13	-2,76
Частка в загальних видатках%	42,85	41,23	40,71	-1,62	-0,52	-3,78	-1,26
Разом	15997,98	17978,1	17703,5	1980,10	-274,61	12,38	-1,53

Джерело: складено та розраховано автором згідно даних Гощанської ТГ

Аналізуючи дані про фінансування закладів сфери культури в територіальній громаді протягом трьох років (з 2021 по 2023 рік), можна виокремити деякі ключові тенденції та зробити висновки.

Музична школа: витрати на музичну школу зросли в 2023 році на 95,58 тис.грн,. Збільшення частки в загальних видатках в 2023 році свідчить про визнання важливості цього напрямку культурної діяльності. (Частка витрат на музичну школу складає 34,53% від загальної суми видатків на сферу культури Гощанської територіальної громади.

Бібліотеки: витрати на Бібліотеки зменшилися, що може свідчити про менший пріоритет або фінансові обмеження в цьому сегменті. Зменшення частки в загальних видатах вказує на скорочення фінансування цього виду культурних ініціатив.

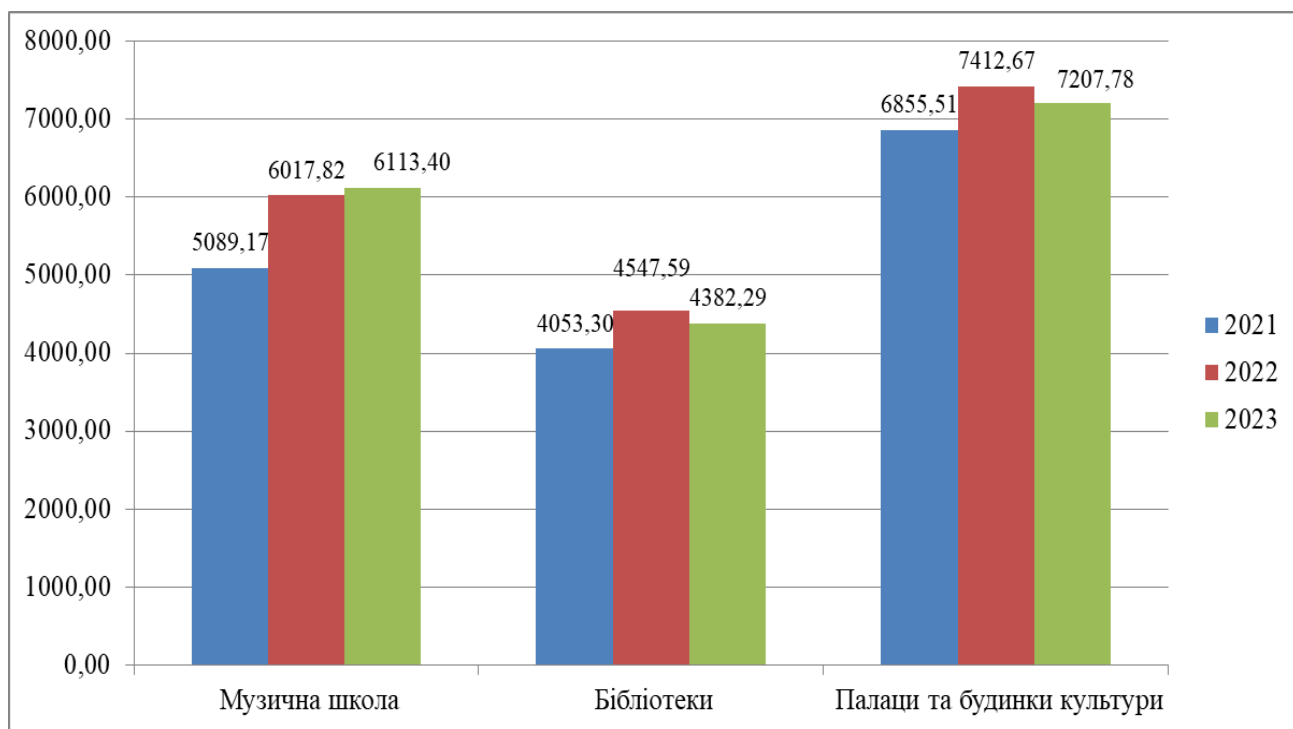

Рис.2.3. Видатки у сфері культури в Гоцанській територіальній громаді за закладами культури, тис.грн.

Палаці та будинки культури: хоча витрати на Палаці та будинки культури також зменшилися, вони залишаються значущим елементом загального бюджету. Частка в загальних видатках показує стабільність фінансування, хоча є невелике зменшення.

Отже, сумарні витрати на культурні заклади в громаді зросли, але існують різні динаміки в окремих секторах. розширення фінансування Музичної школи вказує на визнання важливості музичної освіти. Зменшення фінансування бібліотек може вимагати уваги до потреб цього ресурсу. Стабільність фінансування Палаців та будинків культури вказує на їхню продовжену роль у культурному житті громади. Загалом, для забезпечення різноманітності та сталого розвитку культурної сфери важливо розглядати балансовані інвестиції в різні культурні ініціативи.

В табл.2.4. представлено динаміку видатків за спрямуванням за 2021-2023 роки.

Таблиця 2.4

Динаміка видатків в сфері культури Гощанській територіальній громаді за
спрямуванням за 2021-2023 роки, тис.грн.

Стаття витрат	Роки			Абсолютне відхилення (+.-)		Відносне відхилення (%)	
	2021	2022	2023	2022/2021	2023/2022	2022/2021	2023/2022
Заробітна плата	12469	13736	12970	1267	-766	10,16	-5,58
Нарахування на оплату праці	2848	3157	2999	309	-158	10,83	-5,02
Предмети, матеріали, обладнання та інвентар	110	325	519	215	194	195,34	59,62
Оплата послуг (крім комунальних)	84	167	446	83	278	98,14	166,48
Видатки на відрядження	5	4	5	-1	1	-18,20	22,25
Оплата водопостачання та водовідведення	3	5	22	2	16	73,35	317,27
Оплата електроенергії	194	293	412	99	118	51,27	40,40
Оплата природного газу	215	261	290	46	29	21,44	11,07
Оплата інших енергоносіїв та інших комунальних послуг	58	27	34	-31	7	-52,71	23,95
Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку	9	2	0	-6	-2	-75,53	-100,00
Інші виплати населенню	0	0	4	0	4	0,00	100,00
Інші видатки	3	0	5	-3	5	-100,00	100,00
Разом	15998	17978	17703	1980	-275	12,38	-1,53

Джерело: складено та розраховано автором згідно даних Гощанської ТГ

Таблиця витрат за роки надає можливість провести детальний аналіз фінансових витрат у сфері культури. Давайте розглянемо ключові показники за кожною статтею витрат.

У 2021 році заробітна плата складала 12469 тис. грн, збільшившись до 13736 тис. грн у 2022 році, але зменшившись до 12970 тис. грн у 2023 році.

Загальний тренд свідчить про стабільність, але є потреба в подальшому вивченні факторів впливу.

Показник нарахувань на оплату праці також зросла з 2848 тис. грн у 2021 році до 3157 тис. грн у 2022 році, але знову знизилась до 2999 тис. грн у 2023 році. Важливо розглядати цей показник в контексті ефективності управління ресурсами.

Предмети, матеріали, обладнання та інвентар: витрати на цю категорію збільшилися із 110 тис. грн у 2021 році до 519 тис. грн у 2023 році. Це може свідчити про розширення культурних проєктів або збільшення обсягів діяльності.

Витрати на оплату послуг зросли із 84 тис. грн у 2021 році до 446 тис. грн у 2023 році, що може свідчити про збільшення споживання послуг у культурній сфері.

Видатки на відрядження: ця категорія витрат залишається стабільною і не показує значних змін протягом років.

Оплата комунальних послуг: витрати на комунальні послуги, такі як водопостачання, водовідведення, електроенергія та природний газ, зросли протягом трьох років, що може відображати збільшення обсягів використання ресурсів.

Категорії «Інші виплати населенню» та «Інші видатки» залишаються на рівні, проте важливо зрозуміти призначення цих витрат для подальшого аналізу.

Загальний висновок з аналізу фінансових витрат у сфері культури Гощанської територіальної громади вказує на стабільність витрат на заробітну плату та збільшення фінансування для предметів, матеріалів та послуг. Зростання витрат на комунальні послуги та збереження рівня відряджень свідчать про раціональне управління ресурсами. Проте, для сталого розвитку культурної сфери важливо уважно враховувати тенденції та стратегічно планувати залучення ресурсів для розширення проєктів та підтримки творчих ініціатив.

Наступним кроком проведемо аналіз напрямків видатків за 2023 рік, в закладах сфери культури Гощанській територіальній громаді.

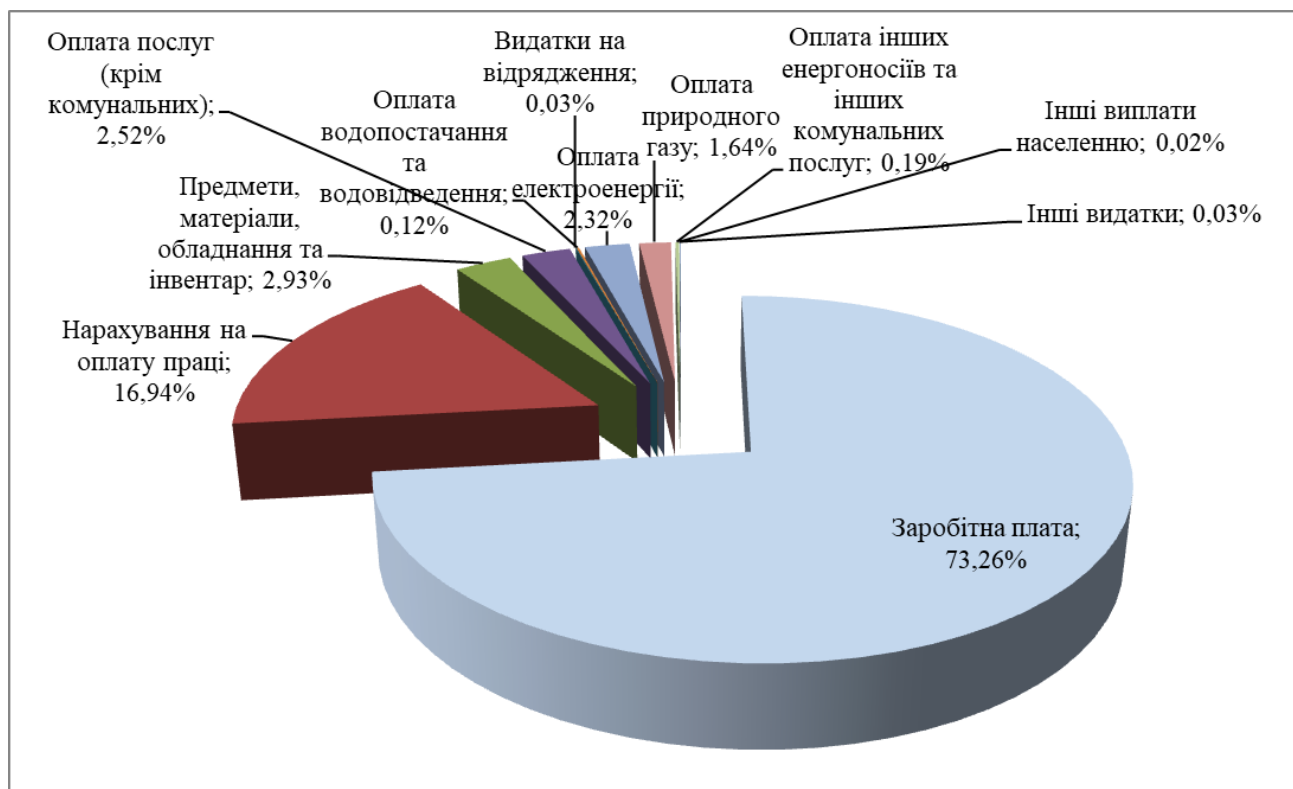

Рис.2.4. Аналіз напрямків видатків за 2023 рік, в закладах сфери культури Гощанській територіальній громаді, %.

З аналізу напрямків видатків за 2023 рік у закладах сфери культури Гощанської територіальної громади видно, що основна частина бюджету спрямовується на заробітну плату працівників – 73,26%. Це свідчить про високий обсяг ресурсів, спрямованих на оплату праці культурних працівників, що може бути важливим для забезпечення їхньої мотивації та якісного виконання обов'язків.

Далі слідує нарахування на оплату праці – 16,94%, що також є вагомим компонентом фінансування. Відзначається також невеликий обсяг видатків на предмети, матеріали, обладнання та інвентар (2,93%), що може вказувати на потребу вдосконалення матеріально-технічної бази культурних закладів.

Видатки на оплату послуг (крім комунальних), оплату водопостачання, електроенергії, природного газу та інших енергоносіїв мають досить

обмежений обсяг, що може вказувати на економію в цих напрямках або на ефективне використання ресурсів.

Незначний обсяг видатків спрямовується на відрядження (0,03%), що може свідчити про обмежене використання цього напрямку у роботі культурних закладів.

Узагальнюючи, основний фокус бюджету Гощанської територіальної громади в сфері культури спрямовується на забезпечення заробітної плати працівників, що підкреслює важливість кадрового потенціалу для ефективної роботи культурних закладів. Водночас, можна визначити потребу в оптимізації інших видаткових напрямків та забезпеченні більш ефективного використання ресурсів на матеріальне забезпечення та комунальні послуги.

Аналіз фінансового забезпечення державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді виявляє значні виклики та недоліки, які впливають на ефективність розвитку культурних ініціатив у громаді. Перш за все, слід відзначити, що загальна сума видатків на сферу культури у порівнянні з іншими напрямками є невеликою, що вказує на обмежені фінансові можливості громади у цьому аспекті.

Заробітна плата працівників, яка становить найбільшу частину видатків, є суттєвим показником, але водночас вона може бути обмежена для забезпечення повноцінного функціонування культурних закладів та проєктів. Сприятливі умови для роботи культурних працівників включають не лише заробітну плату, а й належне матеріально-технічне забезпечення, можливості для професійного розвитку та впровадження культурних ініціатив.

Нарахування на оплату праці є ще однією суттєвою частиною фінансування, але їхній обсяг може впливати на загальний бюджет закладів культури та використання додаткових ресурсів для розвитку.

Недостатня увага до інших напрямків видатків, таких як предмети, матеріали, обладнання та інвентар, може вказувати на проблеми у матеріально-технічному забезпеченні культурних закладів, що може обмежити їхні можливості у проведенні різноманітних заходів та проєктів.

Оптимізація видатків та залучення додаткових ресурсів, таких як гранти, спонсорська підтримка чи партнерства, можуть стати стратегічними кроками для поліпшення фінансового стану сфери культури в Гощанській територіальній громаді. Важливо враховувати ці аспекти для створення сталого та ефективного середовища для розвитку культурних ініціатив у громаді.

2.3. Аналіз ефективності розвитку сфери культури в Гощанській територіальній громаді

Відповідно звіту голови Гощанської селищної ради зазначено, що Відділ культури, спорту, молоді та туризму впродовж 2022 року був активно задіяний у розвитку і діяльності громади, а також у волонтерстві під час повномасштабного вторгнення з боку ворога.

У 2022 році відділ активно взяв участь у реалізації стратегічних заходів щодо декомунізації та дерусифікації простору. Спільно з Гощанською селищною радою та Комунальним підприємством «Агентство розвитку Гощі» було успішно проведено декомунізацію понад 40 об'єктів культурної спадщини, що мають історичне значення для місцевості. Важливо підкреслити, що цей процес ще не завершено і продовжується.

На наступному етапі було здійснено перейменування деяких вулиць та провулків у населених пунктах громади, враховуючи їх історичну та природну приналежність. Цей крок мав на меті відобразити історію та природну спадщину цих територій. Важливо було детально вивчити історичний контекст кожного об'єкта, щоб забезпечити відповідність новим найменуванням їхній спадщині та важливості.

Ці заходи не лише свідчать про зобов'язання збереження історії та культурного надбання, але й сприяють створенню аутентичного та відкритого суспільства. Мета полягає в тому, щоб простір став місцем, де кожен мешканець відчуває себе повноцінною частиною спільноти, поважаючи і розуміючи його різноманітні історичні та культурні корені.

У вересні 2022 року, наводячи в пам'яті трагічні події масового розстрілу єврейського населення, що сталися 80 років тому, в громаді було проведено історичну лекцію під назвою «Шрами на тілі громади: місця вбивств єврейського народу на Гощанщині під час Голокосту». Ця подія виявилася можливістю вшанування пам'яті та усвідомлення трагедії минулого.

Ініціатива отримала підтримку від КЗ «Гощанська централізована система публічно-шкільних бібліотек», яка не лише організувала лекцію, але й ініціювала оновлення книжкового фонду бібліотек громади. Цей крок сприяв збільшенню доступу до інформації про історію Голокосту, розширенню знань та вихованню свідомого ставлення до минулого.

Неабияку роль у реалізації проекту відігравла активна участь всіх верств населення громади. Всі, починаючи від членів виконавчого комітету та депутатів Гощанської селищної ради і закінчуючи закладами освіти, включаючи загальносередню та позашкільну освіту, а також інші ключові установи, такі як КУ «Центр професійного розвитку педагогічних працівників», КУ «Інклюзивно-ресурсний центр», Центр надання адміністративних послуг та Благодійний фонд Віктора Щербачука.

До цієї акції також долучились деякі книжкові видавництва: Creative Women Publishing (м. Київ), «Астон» (м. Тернопіль), «Крила» (м. Тернопіль)

Отже, спільні зусилля громади та її інституцій сприяли не лише вшануванню пам'яті жертв Голокосту через історичну лекцію, але й покращенню освітнього середовища через оновлення книжкового фонду. Цей приклад показує, що колективні зусилля спрямовані на вивчення і розуміння історії можуть відігравати ключову роль у формуванні обізнаності та пошану до минулого для поколінь у майбутньому.

У самому початку 2022 року працівники та творчі колективи КЗ «Гощанське об'єднання культури і дозвілля» виявили високий рівень активності, приєднуючись до підготовки та участі в заходах, пов'язаних з Новорічно-Різдвяними святами в громаді та області. Їхні виступи стали помітною складовою святкового атмосферного комплексу.

Особливий внесок колективів Гощанської громади був зроблений під час XVII обласного фестивалю пісенно-музичного мистецтва під назвою «Різдвяні пісне співи», який відбувся у місті Рівне. Тут вони представили вражаючі виступи, які вразили глядачів своєю талантливістю та емоційністю.

Спеціально варто відзначити участь аматорського сімейного ансамблю Кубаїв Садівського клубного закладу, народного аматорського хору «Барви» Чудницького Центру народної творчості та дитячої роботи та вокального ансамблю «Серпанок» Малинівського клубного закладу. Їхні витончені виступи сприяли збагаченню культурного простору свята та стали яскравим прикладом творчості та об'єднання у громадському дозвіллі.

Такі події не лише розважають глядачів, а й акцентують увагу на багатогранних талантах та культурній спадщині громади, сприяючи її культурному розвитку та утвердженню на обласному рівні. Участь у фестивалях цього роду допомагає зберігати та розвивати національну та місцеву ідентичність через мистецьке вираження.

Різдвяний фестиваль під назвою «Зірка сяє, Христа вітає» відбувся в смт Гоща 14 січня і став неперевершеним святковим заходом для місцевих мешканців. В цьому заході взяли участь найкращі аматорські колективи Гощанської громади, привносячи свою теплоту та талант до святкової атмосфери.

В рамках святкувань Водохреща було проведено віншування для жителів громади в самому смт Гоща. Участь у заході взяли такі видатні колективи як народний аматорський хор «Чорнобривці», народний аматорський ансамбль української пісні «Веселі свашки» Гощанського об'єднання культури і дозвілля (ГОКД), вокальний ансамбль «Серпанок» Малинівської клубної установи. Також участь у віншуванні взяли фольклорні гурти з сіл Курозван та Малятин, додаючи до свята різноманіття та національний колорит.

Ці події є не лише чудовим способом веселих та теплих святкувань, але і засобом збереження та підтримки традицій та культурних цінностей в громаді. Активна участь аматорських колективів свідчить про важливість культурної

самосвідомості та спільної творчості для сприяння позитивному розвитку громади в цілому.

15 лютого працівниками ГОКД було організовано та проведено мітинг, приурочений до вшанування учасників бойових дій на території інших держав під заголовком «Афганістан: подвиг, біль, пам'ять». Ця подія стала важливим моментом для вшанування та визнання внеску тих, хто приймав участь у важких бойових подіях в Афганістані.

Додатково, 16 лютого в смт Гоща було організовано зібрання з нагоди Дня єднання, яке об'єднало громаду та стало важливою частиною патріотичного настрою та спільності.

Значимий внесок ГОКД відобразився і в допомозі територіальній обороні під час повномасштабного вторгнення російської федерації. Клубні працівники активно взялись за плетіння маскувальних сіток, збір продуктів харчування та готування продуктових наборів. Швейна майстерня ГОКД здійснювала виробництво сумок для аптечок, розвантажувальних жилетів, національних прапорів і масок для хімічного захисту.

З 17 березня по 10 червня, у зв'язку з воєнним станом, працівники сільських закладів культури клубного типу, за наказом відділу освіти, культури, молоді, спорту та туризму, були відправлені на простій. Це свідчить про готовність та здатність громади мобілізувати свої ресурси в умовах воєнного конфлікту для підтримки оборони та забезпечення необхідних потреб.

З 14 по 21 квітня у приміщенні ГОКД діяла дитяча майстерня, де проводились майстер-класи з виготовлення українських оберегів для внутрішньо переміщених осіб. Це ініціатива, спрямована на підтримку та створення теплого та творчого простору для тих, хто опинився у складних життєвих обставинах.

В період з 25 по 29 квітня в ГОКД була організована виставка пасок, писанок та крашанок під назвою «Христос Воскрес! Воскресне Україна». Виставка стала не лише чудовим прикладом різноманіття українських традицій,

але й місцем, де проводились екскурсії, поглиблюючи розуміння та цінування національної культури.

Учасники народного аматорського хору «Чорнобривці» та народної аматорської кіностудії «Азалія» підготували відео-кліп на пісню «Їхали козаки», який був оприлюднений у соціальній мережі Facebook. Також учасники народного аматорського ансамблю української пісні «Веселі свашки» та кіностудії «Азалія» представили відео-кліп на пісню Наталії Фаліон «Зібрались бабоньки».

Згодом, для фотосесії в рамках обласного конкурсу «Етно Рівненщина», працівники ГОКД відібрали етно-костюми Гощанського регіону початку XX століття, що стало яскравим внеском у підтримку та популяризацію національної спадщини.

Також в селі Симонів у Центрі народної творчості та дитячої роботи організували творчу майстерню з виготовлення ляльки-мотанки, де майстриня Людмила Зарічнюк поділилася своїми навичками з учасниками майстер-класу. Це ініціатива, спрямована на збереження та передачу традиційного ремесла нащадкам.

Тетяна Матвієць, майстриня з смт Гоща, вразила своєю творчістю, виготовивши сувенірні ляльки «Погоринський оберіг», які вона представила на обласному благодійному проєкті «Народний оберіг». Ця ініціатива не лише висвітлює таланти та майстерність місцевих митців, але й призначена для благодійної допомоги.

Директор ГОКД, Ірина Демчук, взяла участь у Всеукраїнському форумі «Нематеріальна культурна спадщина Полісся», який відбувся у місті Рівне 20 серпня. Такі заходи сприяють обміну досвідом, вивченню та підтримці традиційної культурної спадщини.

Урочисте підняття Державного прапора «Наш прапор у золоті й блакиті» відбулося 23 серпня. Це подія, яка вкотре нагадує про національну гордість та об'єднаність громади в дні святкування незалежності.

24 серпня, з нагоди Дня незалежності України, відбулися урочистості «Нам берегти тебе Соборну і єдину». У заході взяли участь керівники громади, військові, волонтери, представники релігійних конфесій та НАХ «Чорнобrivці».

Благодійний ярмарок «Піснею наближаємо перемогу» відбувся в с. Малинівка 28 серпня. В заході взяли участь творчі колективи Гощанської громади та соліст ансамблю національного обряду «Родослав» м. Житомир Олексій Будник. Цей ярмарок є чудовою можливістю для громади проявити творчий потенціал та водночас надати благодійну допомогу.

У громаді відбулися заходи, спрямовані на розвиток хорового та музичного мистецтва, а також взаємодію на міжнародному рівні:

1. Міжнародний фестиваль-конкурс хорового мистецтва «Над Собором пісня дзвінко лине», м. Вінниця: Участь в цьому фестивалі-конкурсі свідчить про високий художній рівень учасників та сприяє обміну музичним досвідом на міжнародному рівні.

2. Всеукраїнський фестиваль хорового мистецтва «Пісня над Дніпром», м. Київ: Участь у такому заході в столиці підкреслює репутацію та талант громадських хорових колективів.

3. Всеукраїнський фестиваль хорового мистецтва «А льон цвіте..», м. Житомир: Участь у фестивалі в Житомирі сприяє взаємодії та обміну досвідом з представниками інших регіонів України.

4. Всеукраїнський дистанційний фестиваль «Серпневий заспів-2022», м. Чорноморськ: Народний аматорський хор «Чорнобrivці» та ансамбль «Веселі свашки» брали участь в цьому дистанційному фестивалі, розширюючи свою участь в музичних заходах.

5. Обласний онлайн конкурс відеороликів «Барвисті мрії України»: Народна аматорська кіностудія «Азалія» взяла участь у цьому конкурсі, презентуючи свої творчі досягнення через відеоролики.

6. Міжнародний дистанційний фестиваль-конкурс мистецтв «Коло друзів», Польща: Народний аматорський гурт «Терен» взяв участь у цьому

фестивалі-конкурсі в Польщі, де став Лауреатом I премії, підкреслюючи високий рівень виконавської майстерності та представництво мистецтва своєї громади на міжнародному рівні.

Всі ці події сприяють розвитку та популяризації хорового та музичного мистецтва в громаді, а також встановлюють зв'язки та обмін досвідом між учасниками національного та міжнародного мистецтва.

Діяльність КЗ «Гощанська централізована система публічно-шкільних бібліотек» акцентується на формуванні ресурсного потенціалу бібліотечної галузі в громаді, враховуючи державні, обласні та місцеві програми. Це включає проведення інвентаризації та вилучення неактуальної літератури з фондів бібліотеки, призначене удосконалити збірки. За результатами цього процесу вилучено понад 30 тисяч екземплярів застарілої літератури.

Протягом 2022 року працівники бібліотеки активно залучалися до волонтерської роботи та виготовлення маскувальних сіток, що свідчить про їхню готовність допомагати громаді в екстрених ситуаціях.

Також варто відзначити інноваційний підхід до просування літературних творів. Працівниками центральної бібліотеки були створені 3 літературно-тематичних відеоролика, які були представлені на соціальній сторінці книгозбірні у Facebook під хештегом #Гощапоезіявійни. Вони розкривають вірші військовослужбовця, поетів та журналістів, які мешкають в різних населених пунктах, підкреслюючи міжрегіональний та міжособистісний аспект війни через вічне мистецтво поезії.

Центральна бібліотека активно співпрацює з внутрішньо переміщеними особами, що проживають на території громади. Спільно з фахівцями Благодійного фонду «Рокада» м. Рівне була організована зустріч для цієї категорії громадян у приміщенні центральної бібліотеки. Це ініціатива, спрямована на підтримку та взаємодію з вразливими групами населення.

Протягом року бібліотека проводила ряд заходів, спрямованих на популяризацію та збереження пам'яті про важливі історичні події в Україні та формування патріотичного світогляду у дітей. Зокрема, була підготовлена

книжкова виставка-спогад «Крути: і сум, і біль, і вічна слава» до річниці Злуки ЗУНР та УНР та Дня пам'яті Героїв Крут. Також були проведені заходи до Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні та Дня пам'яті захисників України.

Центральна бібліотека для дітей брала участь у пілотному проєкті «Охорона здоров'я та профілактика захворювань через бібліотеки та літературу». Бібліотекарі стали однією з 20 обраних пілотних бібліотек в Україні, що долучилися до цього інноваційного проєкту. В рамках участі бібліотекарі приймали участь у вебінарах та онлайн лекціях з охорони здоров'я та профілактики НІЗ, спрямованих на покращення обізнаності та навичок у цих питаннях.

Участь у проєкті «Бібліотекарі України та Німеччини – разом до Перемоги» виявилася важливою для центральної бібліотеки для дітей. Цей проєкт, спільно реалізований ГО «Рівненське обласне відділення Української бібліотечної асоціації», КЗ «Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека», та Німецької бібліотечної асоціації, отримав підтримку німецького культурного фонду Ернста фон Сіменса.

В результаті цієї участі центральна бібліотека для дітей отримала новий персональний комп'ютер. Це обладнання дозволить бібліотеці проводити навчання для ветеранів війни та осіб з обмеженими можливостями, а також надавати різноманітні послуги та допомагати жителям громади в отриманні необхідної інформації та документів. Крім того, цей комп'ютер дозволяє зручно користуватися мобільним застосунком «Дія» для замовлення різних послуг та виконання оплат, спрощуючи доступ до адміністративних та побутових можливостей для громадян.

Протягом 2022 року учні школи мистецтв виявили вражаючі таланти та отримали визнання на різних міжнародних конкурсах та фестивалях. Один із яскравих прикладів цього – учениця Олександра Шумик, яка в класі викладача Яковенка Юрія Петровича проявила високий рівень мистецької майстерності:

1. Диплом Лауреата II ступеня Міжнародного двотурового багатожанрового дистанційного фестивалю – конкурсу «Різдвяна зірка»

2. Диплом I-го ступеня Міжнародного багатожанрового двотурового конкурсу «Winter story 2022» (Румунія, Бухарест)

Ці нагороди свідчать про високий рівень творчості та великий талант Олександри, а також про професійну підготовку та керівництво викладача Яковенка Юрія Петровича. Участь в таких міжнародних заходах сприяє розвитку мистецьких здібностей та популяризації талантів учнів школи мистецтв.

В табл.2.5 представлено ефективність окремих заходів в Гощанській територіальній громаді.

Таблиця 2.5

Ефективність окремих заходів в Гощанській територіальній громаді

Заходи	Ефективність	Вплив на громаду
1	2	3
Міжнародний конкурс «Різдвяна зірка»	Диплом Лауреата II ступеня для Олександри Шумик	Підвищення рівня мистецької майстерності учнів школи мистецтв. Сприяння їхньому творчому розвитку та визнання в міжнародному вимірі.
Міжнародний конкурс «Winter story 2022» (Румунія, Бухарест)	Диплом I-го ступеня для Олександри Шумик	Популяризація талантів та високого рівня професійної підготовки учнів. Створення можливостей для їхнього творчого росту та співпраці на міжнародному рівні.
Волонтерська діяльність	Зібрано понад 150 000 грн, придбано дизельний генератор, медичні засоби	Матеріальна та моральна підтримка Збройних Сил України. Активна участь у важливих питаннях обороноздатності та гуманітарної допомоги. Залучення громади до спільної дії для забезпечення важливих потреб в умовах війни.
Заходи на вшанування подій в історії України	Виставки, літературні вечори	Формування патріотичного світогляду, збереження інформації про важливі етапи історії для молодого покоління. Залучення громади до обговорення та рефлексії про минуле, що сприяє єднанню та укріпленню національної ідентичності.
Участь у проєкті «Бібліотекарі України та Німеччини – разом до Перемоги»	Отримано нові комп'ютери	Покращення доступу до освітніх та інформаційних ресурсів для громади в умовах війни. Активізація роботи бібліотеки для надання якісних послуг та підтримки громадськості.

Джерело складено автором на основі Звіту голови Гощанської ТГ

Умови воєнного часу вимагають від всіх найвищого рівня відданості та пристосування, і працівники вашого закладу мистецтв не залишилися осторонь в ці важкі часи. Їхня готовність працювати та жити в непередбачуваних умовах та зробити все можливе для швидкої перемоги є вражаючою.

Особливо виділяється волонтерська діяльність викладачів, яка призвела до збору понад 150 000 гривень на потреби Збройних Сил України. Ці кошти використано для придбання дизельного генератора та медичних засобів для військовослужбовців. Долучення до двох збірів коштів на автомобілі є ще одним значущим кроком.

Ці зусилля свідчать не лише про професіоналізм викладачів у галузі мистецтва, але й про їхню глибоку патріотичну відданість та готовність допомагати у складних умовах. Це приклад взаємодії та підтримки, який має велике значення для духу громади та країни в цей важливий період.

Висновки до розділу 2

З проведеного SWOT-аналізу сфери культури в Гощанській територіальній громаді Рівненської області вказує на наявність значних можливостей для розвитку та удосконалення культурних ініціатив. Залучення нових ресурсів через меценатство та спонсорство, укладання партнерств та акцент на різноманітності та якості культурних подій є перспективними стратегіями. Однак важливо вирішувати внутрішні виклики, такі як невелике фінансування та нерівномірність заходів, шляхом розробки ефективних стратегій залучення додаткових коштів, розподілу ресурсів та встановлення ефективної системи культурного менеджменту. Загалом, реалізація визначених стратегій може сприяти сталому та різноманітному розвитку культурної сфери в громаді, забезпечуючи задоволення потреб та інтересів різних верств населення.

Аналіз фінансового забезпечення державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді виявляє значні виклики та недоліки, які впливають на ефективність розвитку культурних ініціатив у

громаді. Перш за все, слід відзначити, що загальна сума видатків на сферу культури у порівнянні з іншими напрямками є невеликою, що вказує на обмежені фінансові можливості громади у цьому аспекті. Заробітна плата працівників, яка становить найбільшу частину видатків, є суттєвим показником, але водночас вона може бути обмежена для забезпечення повноцінного функціонування культурних закладів та проєктів. Сприятливі умови для роботи культурних працівників включають не лише заробітну плату, а й належне матеріально-технічне забезпечення, можливості для професійного розвитку та впровадження культурних ініціатив. Нарахування на оплату праці є ще однією суттєвою частиною фінансування, але їхній обсяг може впливати на загальний бюджет закладів культури та використання додаткових ресурсів для розвитку. Недостатня увага до інших напрямків видатків, таких як предмети, матеріали, обладнання та інвентар, може вказувати на проблеми у матеріально-технічному забезпеченні культурних закладів, що може обмежити їхні можливості у проведенні різноманітних заходів та проєктів. Оптимізація видатків та залучення додаткових ресурсів, таких як гранти, спонсорська підтримка чи партнерства, можуть стати стратегічними кроками для поліпшення фінансового стану сфери культури в Гощанській територіальній громаді. Важливо враховувати ці аспекти для створення сталого та ефективного середовища для розвитку культурних ініціатив у громаді.

Відповідно звіту голови Гощанської селищної ради зазначено, що Відділ культури, спорту, молоді та туризму впродовж 2022 року був активно задіяний у розвитку і діяльності громади. У 2022 році відділ активно взяв участь у реалізації стратегічних заходів щодо декомунізації та дерусифікації простору. Спільні зусилля громади та її інституцій сприяли не лише вшануванню пам'яті жертв Голокосту через історичну лекцію, але й покращенню освітнього середовища через оновлення книжкового фонду. Цей приклад показує, що колективні зусилля спрямовані на вивчення і розуміння історії можуть відігравати ключову роль у формуванні обізнаності та пошану до минулого для поколінь у майбутньому. Участь у фестивалях цього роду допомагає зберігати

та розвивати національну та місцеву ідентичність через мистецьке вираження. Активна участь аматорських колективів свідчить про важливість культурної самосвідомості та спільної творчості для сприяння позитивному розвитку громади в цілому. Події проведені в 2022 році в громаді сприяють розвитку та популяризації хорового та музичного мистецтва в громаді, а також встановлюють зв'язки та обмін досвідом між учасниками національного та міжнародного мистецтва. Протягом 2022 року працівники бібліотеки активно залучалися до волонтерської роботи та виготовлення маскувальних сіток, що свідчить про їхню готовність допомагати громаді в екстрених ситуаціях. Умови воєнного часу вимагають від всіх найвищого рівня відданості та пристосування, і працівники вашого закладу мистецтв не залишилися осторонь в ці важкі часи. Їхня готовність працювати та жити в непередбачуваних умовах та зробити все можливе для швидкої перемоги є вражаючою. Волонтерська діяльність викладачів в галузі мистецтва свідчить не лише про їх професіоналізм, але й про їхню глибоку патріотичну відданість та готовність допомагати у складних умовах. Це приклад взаємодії та підтримки, який має велике значення для духу громади та країни в цей важливий період.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ КУЛЬТУРИ В ГОЩАНСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДІ

3.1. Вдосконалення державного регулювання сфери культури на місцевому рівні

Вдосконалення державного регулювання сфери культури на місцевому рівні має величезне значення з кількох причин.

По-перше, це збереження і розвиток культурної спадщини. Місцеві органи влади можуть бути більш прямо зацікавлені у збереженні і розвитку культурної спадщини, яка знаходиться в їхній території. Це включає в себе історичні пам'ятки, традиції, народні мистецтва та інші аспекти культури.

По-друге, це підтримка та розвиток місцевих культурних ініціатив. Місцеві органи можуть сприяти розвитку та підтримці місцевих культурних ініціатив, таких як виставки, фестивалі, концерти, театральні вистави та інші події, що внесли б вагомий внесок у розвиток культурної сцени. Заохочення та фінансова підтримка місцевих культурних ініціатив сприяють виявленню та висвітленню унікальної культурної спадщини та особливостей території. Це сприяє формуванню культурної ідентичності та підвищує гордість мешканців за своє місце проживання. Події, такі як виставки, фестивалі та концерти, створюють можливості для взаємодії мешканців. Це сприяє залученню громадськості, формуванню спільності та сприяє взаєморозумінню між різними соціальними групами. Успішні культурні події можуть привертати туристів, що сприяє розвитку туристичного сектору громади. Це може призвести до зростання економічної активності та створення нових робочих місць. Також, слід відзначити, що культурні події можуть стати джерелом доходу для місцевих художників, ремісників, ресторанів та інших суб'єктів місцевої економіки. Це сприяє розвитку підприємницької активності та створенню робочих місць.

Наступною причиною, є створення сприятливого середовища для творчості та розвитку талантів. Місцева влада може створити умови для розвитку творчих індустрій та талантів. Це включає в себе створення культурних центрів, майстерень, грантових програм та інших інструментів, які сприяють творчості.

Залучення громади. Місцева влада може активно залучати громаду до процесу прийняття рішень в галузі культури. Це може бути здійснено через організацію громадських обговорень, публічних слухань та інших форм взаємодії.

Економічний розвиток. Розвиток культурних індустрій може сприяти економічному розвитку регіону. Культурний туризм, креативні індустрії та інші аспекти культури можуть стати джерелом доходу та робочих місць для місцевого населення. Розвиток культурних індустрій в регіоні може відігравати важливу роль у стимулюванні економічного зростання та підвищенні якості життя місцевого населення. Культурний туризм, який включає в себе відвідування музеїв, фестивалів, художніх виставок та інших культурних подій, може привертати туристів та створювати попит на різноманітні послуги, такі як готелі, ресторани, транспорт та місцеві ремісничі товари.

Крім того, розвиток креативних індустрій, таких як дизайн, музика, кіно та інші галузі, може сприяти створенню нових робочих місць та прискорювати інновації в регіональній економіці. Креативні індустрії можуть стати джерелом доходу для творчих професіоналів, підприємців та тих, хто працює у сферах мистецтва та розваг. Загальний вплив культурного розвитку на економіку регіону охоплює не лише створення робочих місць та збільшення обігу грошей, але й підвищення привабливості регіону для інвесторів та нових мешканців. Посилення культурної ідентичності та креативності може стати ключовим фактором у формуванні життєздатного та конкурентоспроможного регіонального господарства.

Формування ідентичності та сприяння соціальній інтеграції. Культура грає важливу роль у формуванні ідентичності громад та сприяє соціальній

інтеграції. Місцева влада може сприяти розвитку культурної політики, яка враховує різноманітність громади та стимулює взаєморозуміння.

Формування ідентичності та сприяння соціальній інтеграції через розвиток культури є важливим завданням для місцевих влад. Культурні вирази, традиції та мистецтво виступають як ключові елементи, що об'єднують громаду і визначають її унікальність.

Місцева влада має можливість сприяти цьому процесу, встановлюючи та підтримуючи культурну політику, яка враховує різноманітність громади. Це може включати в себе фінансування та організацію культурних заходів, які відзеркалюють різні аспекти культурного спадку та ідентичності.

Створення місць для взаємодії, таких як культурні центри, музеї та спільні простори для мистецтва, може сприяти обміну ідеями та взаєморозумінню серед різних груп населення. Реалізація таких ініціатив сприяє зближенню людей, розбиває бар'єри ізоляції та сприяє формуванню єдиного колективного духу. Крім того, підтримка та заохочення різноманітних культурних виразів може сприяти визнанню та повазі до різниць у громаді. Це важливо для створення відчуття приналежності для всіх членів громади, незалежно від їхнього культурного, етнічного чи соціального профілю.

Отже, вдосконалення державного регулювання сфери культури на місцевому рівні має величезне значення, оскільки це сприяє не лише збереженню та розвитку культурної спадщини, але й впливає на економічний розвиток, формування ідентичності та соціальну інтеграцію громади. Місцеві органи влади мають ключову роль у створенні сприятливого середовища для творчості, підтримки художніх ініціатив, та розбудові культурної політики, що враховує різноманітність громади. Ці заходи сприяють загальному розвитку територіальної громади, підвищенню її привабливості та культурної самосвідомості, що має далекосяжний вплив на якість життя та динаміку розвитку регіону.

Створення ефективної системи державного регулювання в сфері культури передбачає дотримання конкретних вимог. Ці вимоги представлено на рис..3.1.

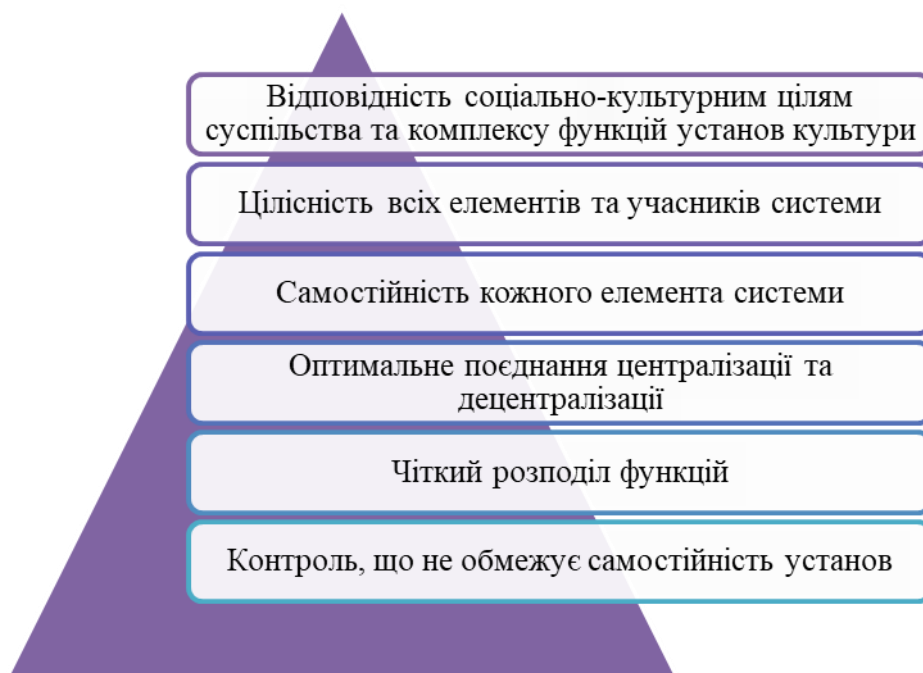

Рис.3.1. Вимоги до створення ефективної системи державного регулювання в галузі культури

1. Відповідність соціально-культурним цілям суспільства та функціям установ культури. Передбачення, щоб цілі системи регулювання відображали потреби та цінності суспільства, враховуючи роль і внесок культурних установ.

Важливо, щоб система державного регулювання в галузі культури була націлена на активну підтримку та реалізацію соціально-культурних цілей суспільства через конкретні функції та завдання установ культури. Деякі аспекти, які можуть бути враховані для досягнення цього принципу:

- розробка стратегій, які враховують соціально-культурні потреби суспільства і визначають конкретні завдання для установ культури;
- забезпечення гнучкості системи для швидкого реагування на зміни в соціально-культурному середовищі і врахування нових тенденцій;
- залучення громадськості до процесу прийняття рішень та розробки культурних стратегій для забезпечення відповідності їхнім потребам:
- розширення функціоналу установ культури для надання різноманітних культурних послуг, що відповідають різноманітним потребам суспільства;

- впровадження системи моніторингу та оцінки ефективності діяльності установ культури на підставі досягнення соціально-культурних цілей;
- забезпечення достатніх фінансових ресурсів для установ культури з урахуванням їхньої ролі у втіленні соціально-культурних завдань;
- сприяння розвитку інновацій та творчості в установах культури для вирішення сучасних культурних викликів та задоволення потреб суспільства.

2. Цілісність всіх елементів та членів організації. Забезпечення взаємодії всіх складових системи, включаючи культурні установи, органи регулювання та громадські організації.

Забезпечення цілісності всіх елементів та членів системи державного регулювання в сфері культури вимагає налагодження ефективної співпраці між культурними установами, органами регулювання та громадськими організаціями. Ключовими аспектами є спільна стратегія, що відображає загальні цілі та завдання, активна взаємодія та партнерство між учасниками системи. Важливо створити ефективні механізми обміну ідеями, ресурсами та досвідом, а також розвинути систему комунікації для ефективного обміну інформацією. Такий підхід сприяє взаємодії різних суб'єктів культурної сфери, сприяє вирішенню загальних завдань та сприяє розвитку культурного середовища через взаємну підтримку та співпрацю.

3. Самостійність кожного елемента системи. Надання культурним установам певної ступені автономії для творчого розвитку та реалізації своїх завдань.

Забезпечення самостійності кожного елемента в системі державного регулювання сфери культури передбачає створення умов для надання культурним установам певної ступені автономії. Це означає надання їм можливості взяти на себе ініціативу та самореалізацію з метою творчого розвитку та виконання своїх завдань.

Забезпечення самостійності у системі державного регулювання сфери культури передбачає створення умов для надання культурним установам певної

ступені автономії. Це означає, що у них повинна бути можливість приймати самостійні рішення стосовно внутрішньої організації, розвитку програм та стратегічних напрямків. Такий підхід передбачає гнучкість у прийнятті рішень, свободу творчості, самостійне фінансування, участь у процесах прийняття рішень та автономію у програмах та проектах. Ці принципи сприяють розвитку творчого самовираження та інновацій у культурній сфері, розкриваючи потенціал культурних установ.

4. Оптимальне поєднання централізації та децентралізації. Забезпечення оптимального поєднання централізації та децентралізації в системі державного регулювання сфери культури передбачає встановлення балансу між централізованим керівництвом для досягнення загальних цілей та делегуванням відповідальності місцевим установам.

5. Чіткий розподіл функцій та забезпечення взаємодії. Визначення ролей та завдань кожного суб'єкта системи для підтримки спільної мети, а також забезпечення ефективного обміну інформацією та досвідом.

Важливим аспектом управління будь-якою системою є чіткий розподіл функцій та забезпечення взаємодії. Для досягнення спільної мети та забезпечення ефективного обміну інформацією та досвідом можна врахувати наступні кроки:

1) визначення ролей та завдань. Кожен суб'єкт системи повинен мати чітко визначені ролі та завдання відповідно до своєї функціональної компетенції. Це створює зрозумілість та відповідальність в роботі кожного елемента системи;

2) створення механізмів взаємодії. Розробка механізмів, що сприяють взаємодії між різними суб'єктами системи. Це може включати регулярні зустрічі, спільні робочі групи, а також ефективні системи звітності та обміну інформацією;

3) розробка комунікаційних каналів. Визначення чітких комунікаційних каналів для обміну інформацією та досвідом між суб'єктами

системи. Це може включати в себе використання електронної пошти, відеоконференцій, спеціальних платформ або систем керування проектами;

4) створення системи обліку та оцінки результатів. Розробка системи, що дозволяє відстежувати виконання завдань кожним суб'єктом системи та оцінювати їхній внесок до спільної мети. Це сприяє вирішенню проблем та вдосконаленню ефективності;

5) заохочення взаємодії та обміну досвідом. Створення стимулів для активної участі та взаємодії між суб'єктами системи. Це може включати в себе заохочення обміну досвідом, навчанням та практичним досвідом для підвищення загальної ефективності системи.

Чіткий розподіл функцій та ефективна взаємодія між суб'єктами системи сприяють досягненню спільних цілей та оптимізації результативності.

6. Контроль, що не обмежує самостійність установ. Здійснення контролю, що не обмежує самостійність установ в системі державного регулювання сфери культури, передбачає встановлення ефективних механізмів, які спрямовані на перевірку діяльності організацій для забезпечення їхньої відповідності цілям та стандартам, при цьому не утруднюючи їхню творчу самостійність.

3.2. Імплементация зарубіжний досвіду залучення фінансів в розвиток сфери культури для України

Розглянемо досвід США, щодо залучення фінансів у сферу культури.

У Сполучених Штатах не існує Міністерства культури, і це завжди було пунктом гордості для американських лідерів. Вони вважають, що держава не повинна втручатися у сферу культури. Замість цього, уряд розуміє, що культурна сфера, включаючи мистецтво, збереження історичної спадщини, розвиток фольклору та гуманітарні проекти, є одним із найбільш обіцяючих напрямків для інвестицій. Культура є важливим фактором для підтримки статусу Америки як ключового гравця у світі. Держава створює необхідні

умови для того, щоб бізнес сприяв розвитку культури і вкладав у її інституції. Навіть невеликі інвестиції в культуру приносять не лише значущий фінансовий прибуток, але й сприяють єднанню суспільства. Культурна діяльність сприяє вирішенню багатьох завдань, включаючи підвищення активності громадян, підтримку економічного розвитку, покращення освіти, приваблення туристів та покращення міського середовища. Творча робота людей пов'язана з їхнім здатністю впливати на інших шляхом різних образів, текстів і звуку, інформуючи, розважаючи, навчаючи та виховуючи.

Незважаючи на те, що більшість американських культурних установ є приватними, уряд постійно наголошує на важливості та політичній значущості підтримки культури. Як федеральна, так і штатова влада не відмовляються від використання фінансових інструментів для реалізації культурної політики, надаючи культурним установам помітну підтримку, але не у формі субсидій, а через надання грантів.

Варто зазначити, що основну частину державної підтримки спрямовують на музеї та бібліотеки, а в меншій мірі на виконавське мистецтво. Американці вважають, що культурні галузі розвиваються як великий бізнес і становлять одну з найбільш процвітаючих галузей американської економіки, щорічно експортуючи продукцію на суму понад 60 мільярдів доларів.

Конкурентні переваги працівників у галузі культури перестають асоціюватися лише з розміром зарплати і стимулюються факторами привабливості, якістю життя та рівнем освіти. Винос продуктів культури на міжнародний рівень торгівлі посилює роль держави в запобіганні незаконній торгівлі культурними цінностями і національною спадщиною.

В США досить популярним є використання фандрайзингу, дане поняття прийшло до нас саме із США, де воно зародилося близько 40 років тому. Воно означає пошук та привертання ресурсів з різних джерел для реалізації проектів та підтримки установ та організацій. Звісно, спонсорство, благодійність та патронат існували і раніше, але відмінністю фандрайзингу є те, що кошти привертаються для некомерційних проектів. Зараз є вірною думкою, що

фандрайзинг поділяється на кілька видів, включаючи ендаументи, волонтерський фандрайзинг і краудфандинг.

Фандрайзинг у сфері культури може бути визначений як ефективний механізм, спрямований на забезпечення установ культури додатковими ресурсами. Ці ресурси можуть включати фінансову підтримку, надання обладнання, логістичні послуги, оренду приміщень та інші необхідні засоби, фізичну допомогу волонтерів та інтелектуально-інформаційні ресурси. Ключовим аспектом є поняття донора, який може бути приватною особою або організацією, надаючи безвідкличні пожертви або фінансуючи гранти на конкурсній основі. Фандрайзинг стає не лише джерелом фінансової підтримки, але й засобом мобілізації різноманітних ресурсів для розвитку та підтримки культурних ініціатив [4].

Джерелами отримання необхідних ресурсів можуть бути:

- державні органи (федеральні, місцеві тощо);
- комерційні організації (фірми, підприємства, корпорації та інші);
- приватні особи (бізнесмени, патрони тощо);
- партнери серед некомерційних організацій (загальноосвітні чи спортивні школи, виші тощо);
- фонди, об'єднання, асоціації та інші некомерційні об'єднання [5].

У Сполучених Штатах розвиток фандрайзингу в сфері культури визнається як важливий елемент, який частково користується підтримкою держави. Однак основна відповідальність за цей процес покладена на некомерційні організації та культурні установи. Державна підтримка створює сприятливий клімат для фандрайзингу, але активний внесок та ініціатива некомерційних груп є визначальними для успішності цього процесу в культурному секторі. Такий підхід дозволяє поєднати зусилля держави та громадських ініціатив для забезпечення стабільності та розвитку культурних проектів в США.. Ось кілька способів, якими держава сприяє розвитку фандрайзингу в цій сфері табл.3.1.

Таблиця 3.1

Сприяння розвитку фандрейзингу в сфері культури досвід США

№	Способи	Досвід США	Висновки для України
1.	Податкові винятки	Уряд надає податкові стимули для фізичних осіб і компаній, які здійснюють благодійні пожертвування на користь мистецтва та культури. Фізичні особи можуть відраховувати благодійні внески з оподаткованого доходу, а компанії - з оподаткованого прибутку.	Запровадження податкових пільг для фізичних осіб та підприємств, які здійснюють благодійні внески на підтримку культурних ініціатив громади, наприклад можна запропонувати податкові канікули
2.	Гранти і державні програми	Уряд надає гранти та фінансування для культурних проєктів через державні агентства та програми. Наприклад, Національна служба гуманітарних досліджень (NEH) та Національний фонд мистецтв (NEA) надають фінансування для проєктів у галузі гуманітарних досліджень та мистецтва.	Україні може бути корисним взяти на увагу цей досвід при створенні власних механізмів фінансування культурних ініціатив через державні агентства та програми. Такий підхід дозволяє ефективно підтримувати різноманітні культурні проєкти та сприяти розвитку галузей, що формують культурний ландшафт країни.
3.	Культурна політика	Державні установи приймають культурні політики, які сприяють розвитку мистецтва та культури в країні. Це може включати встановлення квот для виділення коштів на культурні заходи, підтримку музеїв та бібліотек, та регуляцію рекламних акцій для культурних проєктів.	Україні може бути корисною адаптація досвіду країн, де державні установи встановлюють культурні політики для підтримки розвитку мистецтва та культури: регуляція рекламних акцій, формування партнерства, стимулювання творчості та інновацій
4.	Освіта та навчання	Державні інституції забезпечують освіту та навчання щодо фандрейзингу та управління некомерційними організаціями для професіоналів у сфері культури	З досвіду США, яка активно забезпечує освіту в цих сферах, Україна може взяти на увагу такі аспекти: курси та майстер-класи, сертифікаційні програми, партнерства з університетами та професійними організаціями, освітні заходи та конференції

Джерело: складено автором

1. Податкові винятки. Уряд надає податкові стимули для пожертвувань на культурні проєкти. Наприклад, держава надає податкові відрахування для фізичних осіб і компаній, які здійснюють благодійні пожертвування на підтримку мистецтва та культури, а саме: фізичні особи, які подають річний податковий звіт, можуть відраховувати благодійні внески зі своєї

оподатковуваної доходу. Це означає, що вони можуть зменшити свій загальний податковий зобов'язання на суму, яку вони пожертвували на благодійні цілі. Тобто, якщо ви пожертвували 1000 доларів на підтримку музейного проекту, ця сума може бути віднесена до зменшення вашого податкового зобов'язання. Компанії також можуть відраховувати благодійні внески від свого оподатковуваного прибутку. Це може становити значний стимул для бізнесів підтримувати культурні проекти і організації [6].

2. Гранти і державні програми є важливим інструментом у підтримці культурних проектів, спрямованих на розвиток гуманітарних досліджень та мистецтва. Державні агентства, такі як Національна служба гуманітарних досліджень (NEH) та Національний фонд мистецтв (NEA) у Сполучених Штатах, відіграють ключову роль у наданні фінансової підтримки для різноманітних культурних ініціатив.

1) Національна служба гуманітарних досліджень (NEH). NEH спрямована на підтримку та розвиток гуманітарних досліджень, включаючи області, пов'язані з історією, літературою, філософією та іншими галузями. Її грантові програми допомагають фінансувати наукові дослідження, виставки, лекції та інші проекти, спрямовані на розширення знань та розвиток культурної спадщини.

2) Національний фонд мистецтв (NEA). NEA підтримує розвиток мистецтва в усіх його проявах, включаючи візуальне мистецтво, музику, танець, театр та літературу. Його грантові програми сприяють створенню та підтримці творчих проектів, організації мистецьких подій і заходів, а також розширенню доступу громадськості до мистецької діяльності.

Гранти цих організацій часто стають ключовим джерелом фінансування для артистів, дослідників, митців та організацій у культурній сфері. Такі ініціативи сприяють не лише збереженню і розвитку культурної спадщини, але і створенню нових та інноваційних проектів, які збагачують культурний ландшафт.

3. Культурна політика. Державні установи приймають культурні політики, які сприяють розвитку мистецтва та культури в країні. Це може включати встановлення квот для виділення коштів на культурні заходи, підтримку музеїв та бібліотек, та регуляцію рекламних акцій для культурних проектів.

4. Партнерства. Уряд може створювати партнерства з некомерційними організаціями та фондами для спільного фінансування культурних проектів та подій.

5. Освіта та навчання. Державні інституції забезпечують освіту та навчання щодо фандрейзингу та управління некомерційними організаціями для професіоналів у сфері культури [7].

Напрямки реалізації фандрейзингу для залучення додаткового фінансування в сферу культури України може відбуватись наступним чином:

1. Мобілізація громадськості.

Умови війни мають потенціал стимулювати громадськість до активної участі у фандрейзингу для підтримки проектів в сфері культури. У такі періоди, коли суспільство стикається з важкими випробуваннями, важливо створити свідомість і патріотичний національний дух, які відповідають насущній потребі у збереженні мистецтва та культурної спадщини. Громадськість може стати більш чутливою до культурних цінностей і культурних ініціатив, розуміючи їхню важливість для створення ідентичності та підтримки культурного розвитку. Важливим елементом є спонукання громадян до участі в фандрейзингу через збільшення свідомості щодо того, як їхні пожертви можуть позитивно вплинути на збереження та розвиток мистецтва та культури, що важливо для створення сильної культурної спільноти в нелегких часах. Це може вимагати розробки освітніх кампаній і інформаційних заходів, які надають громадянам інструменти та знання щодо участі у фандрейзингу для підтримки культурних проектів. Крім того, створення патріотичного духу і свідомості про важливість культурних цінностей може вдихнути громадян до активної підтримки мистецьких і культурних ініціатив в умовах важких випробувань,

допомагаючи зберегти національну культурну спадщину. 2. Співпраця з державою. Партнерство між некомерційними культурними організаціями і урядовими агентствами може сприяти залученню фінансування на культурні проекти. Уряд може надавати підтримку через гранти, податкові винятки та інші інструменти.

3. Гранти та міжнародна підтримка.

Міжнародні гранти та підтримка від організацій, таких як Європейський союз та Організація Об'єднаних Націй, виступають невід'ємною частиною стратегії залучення фінансування для культурних проектів в Україні, особливо в умовах війни. Це охоплює надання грантів для реставрації культурної спадщини, підтримку культурних фестивалів та подій, а також фінансову допомогу для ініціатив культурного розвитку.

Організації надають підтримку не лише у вигляді фінансових ресурсів, але й створюють міжнародні партнерства, що сприяє обміну культурними ідеями та зміцненню міжнародної співпраці. Гранти також спрямовані на підтримку новаторських ініціатив, сприяючи розвитку творчості та впровадженню унікальних культурних проектів.

Ця форма міжнародної підтримки не лише допомагає зберегти та відновити культурне надбання України, але й розширює її вплив на світовому культурному ринку. Акцент на розвитку міжнародних партнерств та взаємодії стає важливим компонентом сприяння культурному взаєморозумінню та гармонії в умовах викликів, які ставлять перед Україною великі виклики.

4. Міжнародний фандрейзинг.

В умовах війни слід також створювати можливості для міжнародного фандрейзингу, де закордонні організації та особи можуть пожертвувати кошти на підтримку культурних ініціатив в Україні. Міжнародний фандрейзинг може стати ключовим ресурсом для забезпечення фінансування в сфері культури в умовах війни, коли внутрішні ресурси обмежені. Залучення міжнародного фандрейзингу в сфері культури в Україні може допомогти збільшити обсяги фінансування та зробити культурні ініціативи доступними для більш широкої

аудиторії. Важливо розвивати і підтримувати партнерства з міжнародними фондами і організаціями для забезпечення стійкого фінансування важливих культурних проектів в цей нелегкий час.

Створення можливостей для міжнародного фандрейзингу в умовах війни виступає необхідним та перспективним напрямом, спрямованим на забезпечення фінансової підтримки культурних ініціатив в Україні. Міжнародний фандрейзинг може визначитися як ключовий ресурс у ситуаціях, коли внутрішні ресурси обмежені внаслідок військових конфліктів.

- стимулювання закордонних організацій та осіб: розробка ефективних комунікаційних кампаній для привертання уваги міжнародної громадськості та організацій до культурних потреб в Україні; встановлення механізмів для зручного та безпечного здійснення пожертвуваль іноземцями на підтримку культурних проектів;

- ключові області застосування фондів: визначення пріоритетних напрямків використання зібраних коштів, таких як реставрація історичних об'єктів, організація культурних заходів та підтримка творчих ініціатив;

- партнерства та взаємодія з міжнародними фондами: активний пошук та укладання партнерських угод з міжнародними фондами, грантовими організаціями та неприбутковими організаціями; організація періодичних зустрічей та обміну інформацією для забезпечення сталого та ефективного фінансування;

- транспарентність та звітність: розробка механізмів та практик для забезпечення прозорості використання зібраних коштів та регулярного надання звітності донорам; встановлення системи зворотного зв'язку для взаємодії із закордонними жертвувачами та партнерами.

Міжнародний фандрейзинг не лише стає джерелом додаткових фінансових ресурсів для культурних проектів, але і сприяє зміцненню міжнародних зв'язків, підвищенню престижу та визнання культурного доробку України на світовій арені.

3.3. Заходи державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді

Для регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді можуть бути впроваджені різноманітні заходи державного впливу та розвитку державно-приватного партнерства. В табл.3.2. наведено конкретні приклади заходів, які можуть сприяти розвитку культури в даній громаді.

Таблиця 3.2

Заходи розвитку сфери культури в Гощанській територіальній громаді

Заходи	Кроки для реалізації	Очікувані результати	Фінансування
1	2	3	4
Створення Центру культурного розвитку	1. Провести аналіз потреб громади у культурних ініціативах.	1. Координація та планування культурних заходів.	Місцевий бюджет. Державні гранти, приватні інвестиції.
	2. Створити робочу групу для розробки концепції центру.	2. Залучення спільноти та підприємств до участі.	
	3. Розробити статут та механізми функціонування центру.	3. Підвищення рівня культурної активності в громаді.	
Державно-приватне партнерство	1. Створити програму стимулювання інвестицій у культуру.	1. Залучення приватного сектору до культурних проєктів.	Державні субсидії, податкові пільги
	2. Розробити механізми співфінансування культурних ініціатив	2. Збільшення обсягу фінансових ресурсів для культури	Приватні інвестиції, гранти.
	3. Створити реєстр культурних проєктів для інвесторів	Розширення спектру культурних заходів та проєктів	
Фінансова підтримка культурних проєктів	1. Розробити програму грантів для місцевих художніх груп	1. Створення нових художніх та культурних ініціатив.	Місцевий бюджет, гранти від організацій
	2. Запровадити конкурс на кращий культурний проєкт	2. Залучення та підтримка талановитих артистів.	Державні та місцеві гранти

Продовження табл.3.2

1	2	3	4
Організація культурних заходів	1. Створити комітет для планування річного культурного календаря.	1. Збільшення кількості та різноманітності культурних заходів	Місцевий бюджет, спонсорські внески.
	2. Організувати консультації з громадськістю для визначення інтересів.	2. Активізація участі громади в культурних подіях.	Гранти, приватні спонсори.
	3. Розробити стратегію рекламної кампанії для кожного заходу.	3. Збільшення аудиторії та популяризація подій.	
Реконструкція та розвиток культурної інфраструктури	1. Провести аудит стану існуючих культурних об'єктів	1. Поліпшення умов для проведення культурних заходів	Місцевий бюджет, інвестиції.
	2. Розробити план реконструкції та модернізації об'єктів.	2. Збільшення привабливості культурних просторів.	Державні гранти, інвестиції.

Джерело: складено автором

1. Створення Центру культурного розвитку є стратегічним заходом, спрямованим на зміцнення культурного простору у громаді та підвищення рівня культурної активності. Перший крок полягає в проведенні аналізу потреб громади у культурних ініціативах, що дозволить точно визначити напрямки розвитку та підготувати план культурних заходів. Для цього важливо створити робочу групу, включаючи представників спільноти та підприємств, для широкого залучення до участі.

Другий етап включає створення концепції центру, для чого потрібно розробити статут та механізми його функціонування. Це передбачає координацію роботи всіх зацікавлених сторін та залучення необхідних ресурсів, включаючи державні гранти та приватні інвестиції. Створення центру культурного розвитку стане каталізатором для підвищення рівня культурної активності в громаді через реалізацію різноманітних заходів, спрямованих на задоволення потреб та інтересів різних верств населення.

Фінансування на етапі створення та функціонування центру може здійснюватися з місцевого бюджету для покриття базових витрат та витрат на реалізацію культурних заходів. Також важливим є залучення державних грантів для підтримки конкретних проектів та приватних інвестицій для забезпечення сталого розвитку центру. Такий комплексний підхід сприятиме успішному старту та подальшій діяльності Центру культурного розвитку, роблячи його центральним елементом культурної життєдіяльності громади.

2. Державно-приватне партнерство в сфері культури є стратегічним напрямком, спрямованим на зміцнення взаємодії між державними установами та приватним сектором для спільного розвитку культурних проектів та ініціатив. Перше завдання цього партнерства - створення програми стимулювання інвестицій у культуру - передбачає розробку ефективної системи, яка надихатиме приватний сектор на активну участь у культурних ініціативах. Це може включати різноманітні заохочення, такі як державні субсидії та податкові пільги, щоб забезпечити фінансовий стимул для підтримки культурних проектів.

Другий крок – розробка механізмів співфінансування культурних ініціатив – передбачає встановлення чітких та ефективних правил участі приватного сектору у фінансуванні культурних проектів. Розробка механізмів співфінансування культурних ініціатив є ключовим етапом у впровадженні державно-приватного партнерства в культурній сфері. Цей процес передбачає детальне визначення умов та правил участі приватного сектору в фінансуванні культурних проектів, щоб забезпечити ефективність та прозорість у використанні коштів, а також максимальний вплив на розвиток культури.

Одним із ключових елементів цього процесу є впровадження механізмів грантів, які надають можливість приватним компаніям отримувати фінансову підтримку для своїх культурних ініціатив. Гранти можуть бути спрямовані на різноманітні аспекти, включаючи організацію культурних заходів, створення художніх проектів чи реконструкцію культурних об'єктів. Цей підхід стимулює підприємства до активної участі в культурному житті та сприяє різноманітності

культурних ініціатив. Крім того, важливим аспектом є створення механізмів кредитування для приватного сектору, що бажає вкладати у культурні проекти. Фінансова підтримка через кредитування дозволить компаніям здійснювати інвестиції в культуру, не переносячи великого фінансового тягаря в один раз. Це може сприяти постійному інтересу приватного сектору до культурних проектів і збільшити їхню участь у фінансуванні. Додатково, можуть впроваджуватися інші інструменти, такі як інвестиційні фонди або страхування для культурних ініціатив, що дозволять бізнесу зменшити ризики та забезпечити більш довгострокові та стабільні інвестиції у культурну сферу. В цілому, розробка ефективних механізмів співфінансування має сприяти збільшенню обсягу фінансових ресурсів, які спрямовуються на розвиток культури, та сприяти створенню стійкого та динамічного культурного середовища.

Третій етап – створення реєстру культурних проектів для інвесторів – покликаний встановити систему обліку та відстеження культурних ініціатив, що дозволить інвесторам з легкістю вибирати проекти для фінансування. Це знову ж таки сприятиме розширенню спектру культурних заходів та проектів, що отримують фінансову підтримку, та забезпечить більшу варіативність культурної сцени.

Усі ці заходи разом спрямовані на підвищення культурної активності та розширення можливостей для громади, створюючи сприятливе середовище для культурного розвитку в регіоні.

3. Фінансова підтримка культурних проектів включає в себе комплекс заходів, спрямованих на створення сприятливого середовища для розвитку та реалізації творчих ініціатив у громаді. Першим кроком у цьому напрямку є розробка програми грантів для місцевих художніх груп. Це не лише надасть можливість художникам та культурним групам отримати фінансову підтримку для своїх проектів, але й стимулює творчий потенціал громади, сприяючи створенню нових художніх та культурних ініціатив.

Другий етап включає проведення конкурсу на кращий культурний проект. Це заходить допомагає виявити та висвітлити талановитих артистів, надаючи їм можливість презентувати свої ідеї та отримати підтримку для їх втілення. Залучення та підтримка талановитих артистів є важливим елементом стимулювання культурної сцени та розбудови креативного середовища в громаді. Державні та місцеві гранти є ключовим джерелом фінансування для підтримки проектів, які вирізняються своєю оригінальністю та значущістю для культурного розвитку.

Останній крок включає в себе визначення чітких критеріїв та процедур вибору отримувачів грантів. Це сприяє прозорості та справедливості у розподілі фінансових ресурсів, а також сприяє збільшенню кількості та різноманітності культурних проектів, що отримують підтримку. Такий підхід сприяє створенню динамічного та різноманітного культурного ландшафту, який відповідає різноманітним інтересам та потребам громади.

Загалом, вищезгадані заходи спрямовані на створення стійкої системи фінансової підтримки, яка активно сприяє розвитку культурної сфери та надає можливість талановитим та інноваційним ініціативам розцвітати у громаді.

4. Організація культурних заходів - це складний і важливий процес, спрямований на створення захоплюючого та різноманітного культурного середовища у громаді. Перший етап цього процесу передбачає створення спеціального комітету для планування річного культурного календаря. Це дозволить координувати та узгоджувати різні культурні ініціативи, що призведе до збільшення їх кількості та різноманітності. Фінансування для цього етапу може здійснюватися з місцевого бюджету та спонсорських внесків підприємств, які бажають підтримати культурні ініціативи у своєму регіоні.

Другий крок включає організацію консультацій з громадськістю для визначення інтересів та уподобань. Це сприятиме активізації участі громади в культурних подіях, адже програма заходів буде адаптована до реальних потреб та бажань громадян. Для фінансування цього етапу можна залучити гранти та

приватних спонсорів, які будуть зацікавлені в реалізації культурних ініціатив, що відповідають очікуванням громади.

Останній етап організації культурних заходів передбачає розробку стратегії рекламної кампанії для кожного заходу. Це спрямовано на збільшення аудиторії та популяризацію культурних подій серед широкого кола громадян. Хороша рекламна стратегія сприятиме залученню більшої кількості учасників та глядачів, що розширить вплив культурних заходів на громаду.

В цілому, цей комплекс заходів спрямований на створення живого та зацікавленого культурного середовища, враховуючи реальні потреби та інтереси громади. При цьому різноманітність заходів, активна участь громадян та ефективна рекламна стратегія сприятимуть зміцненню культурного життя в регіоні.

5. Реконструкція та розвиток культурної інфраструктури – це важливий етап в створенні сприятливого та сучасного середовища для культурних подій та заходів у громаді. Перший крок в цьому процесі - проведення аудиту стану існуючих культурних об'єктів. Це дозволить з'ясувати потреби та проблеми, з якими стикаються ці об'єкти, та визначити напрямки подальшого розвитку. Фінансування для цього етапу може здійснюватися за рахунок місцевого та державного бюджетів, а також інвестицій від підприємств та організацій, які прагнуть підтримати культурну сферу.

Другий етап передбачає розробку плану реконструкції та модернізації об'єктів. Це включає в себе впровадження нових технологій та концепцій для поліпшення умов проведення культурних заходів. Мета полягає в збільшенні привабливості культурних просторів, створенні комфортних умов для глядачів та учасників подій. Фінансування цього етапу може здійснюватися за допомогою державних грантів, які спрямовані на реалізацію конкретних проектів реконструкції, а також за рахунок приватних інвестицій від компаній, що мають інтерес у покращенні культурної інфраструктури.

Загалом, такий комплексний підхід до реконструкції та розвитку культурної інфраструктури сприятиме створенню сучасних, функціональних та

привабливих просторів, які будуть служити центрами культурного життя у громаді. Такі заходи сприяють підвищенню якості культурного обслуговування та розвитку творчої активності в місцевості.

Вважаємо за доцільне наголосити на тому, що в період війни, заходи державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді набувають особливого значення. Незважаючи на обставини воєнного конфлікту, розвиток культурних ініціатив може виступати як важливий чинник підтримки соціокультурного життя та збереження ідентичності громади. Залучення інвестицій у сферу культури може бути ефективним підходом для розвитку без обтяження місцевого бюджету.

Додаткові інвестиції у сферу культури, особливо в період війни, коли більша частина коштів перерозподіляється на армію, можуть бути розглянуті з декількома підходами (рис.3.2.).

Розвиваючи партнерство з приватним сектором, організація прагне залучити приватні компанії та місцевих підприємців для спільного фінансування культурних проектів. Головною метою є сприяння створенню та розвитку партнерських відносин з бізнес-спільнотою. Це досягається шляхом встановлення спонсорської підтримки та підтримки культурних ініціатив з боку приватних підприємств. Такий підхід сприяє ефективному залученню фінансових ресурсів для реалізації різноманітних культурних проектів, необтяжуючи при цьому місцевий бюджет.

Грантові програми та проекти є ключовим інструментом для фінансування та розвитку культурних ініціатив, особливо в контексті активностей національних чи міжнародних організацій. Залучення до грантових ініціатив вимагає системного та проактивного підходу з боку організації.

По-перше, необхідно активно вивчати наявні грантові програми, які стосуються культурної сфери, як на національному, так і на міжнародному рівнях. Це включає аналіз критеріїв відбору, умов та обмежень, що дозволяє підібрати оптимальні варіанти для власних культурних проектів. Далі, необхідно ретельно розробляти культурні проекти, враховуючи вимоги

грантових програм. Це включає в себе чітке формулювання мети та завдань проекту, розробку бюджету, визначення очікуваних результатів та соціокультурних вигод. Після цього організація має активно подавати заявки на участь у грантових програмах, надаючи докладні та переконливі аргументи на користь свого проекту. Важливим етапом є також взаємодія з представниками грантових організацій, участь у конференціях та інших форумах для побудови партнерських відносин та підвищення шансів на успішне здобуття грантів.

Практика розробки та реалізації успішних грантових проектів дозволяє організації не лише отримувати фінансування для конкретних ініціатив, але й розширювати мережу партнерів, зміцнювати репутацію та стимулювати подальший культурний розвиток на місцевому та більш широкому рівнях.

Партнерство з приватним сектором	•Залучення приватних компаній чи місцевих підприємців для спільного фінансування культурних проектів. •Сприяння розвитку партнерських відносин з бізнесом через спонсорську підтримку та культурні ініціативи.
Грантові програми та проекти	•Активне залучення до грантових програм національних чи міжнародних організацій для фінансування культурних ініціатив. •Розробка та подання проектів для отримання грантів у сфері культури.
Культурні фонди та фінансові інструменти	•Створення культурних фондів на регіональному рівні для залучення фінансових ресурсів. •Розгляд можливостей використання фінансових інструментів, таких як облігації або інші інвестиційні механізми.
Туристичні ініціативи	•Розвиток культурно-туристичних програм та заходів для залучення туристів та інвесторів. •Взаємодія з туристичними агентствами та готелями для підтримки культурної інфраструктури.
Організація фондowych кампаній	•Проведення фондowych кампаній або меценатських ініціатив серед місцевого населення та бізнес-спільноти. •Стимулювання інтересу до культури через взаємодію з меценатами та фондами.

Рис.3.2. Підходи залучення докових інвестицій в сферу культури

Створення та ефективне управління культурними фондами на регіональному рівні виявляється необхідним для сприяння стійкості та розвитку культурних ініціатив. Аналіз потреб та можливостей культурного середовища на регіональному рівні є важливим етапом, щоб визначити стратегічні мети та завдання фонду. Мобілізація ініціаторів, таких як місцева влада, громадські організації та бізнес-середовище, сприяє створенню фонду, який відповідає реальним потребам громади. Паралельно з цим, розгляд можливостей використання фінансових інструментів, зокрема облігацій, може виявитися ефективним методом залучення додаткових інвестицій у культурні проекти. Це відкриває можливості для розширення фінансової бази та реалізації більш розмаїтих та амбіційних культурних ініціатив на регіональному рівні.

Створення культурних фондів та раціональне використання фінансових інструментів є стратегічними елементами, які допомагають вирішувати фінансові виклики та забезпечують стабільну основу для культурного розвитку, не тягнучи при цьому на місцевий бюджет.

Створення та реалізація туристичних ініціатив виступає стратегічним кроком для активізації культурного розвитку та привертання уваги туристів та інвесторів. У цьому контексті акцент робиться на розробці та впровадженні різноманітних культурно-туристичних програм, спрямованих на популяризацію та вивчення унікальної місцевої культурної спадщини. Організація заходів, таких як фестивалі, виставки та культурні заходи, має за мету не лише задоволення потреб місцевого населення, але і створення привабливих точок притягання для туристів. Ключовим елементом вдосконалення туристичного потенціалу є ефективна взаємодія з туристичними агентствами та готелями. Укладання партнерських угод та включення культурних програм у туристичні пакети сприяє підвищенню інтересу до регіону як туристичної локації. Також, співпраця з готелями сприяє не лише створенню комфортних умов для туристів, але й розвитку культурної інфраструктури, яка сприяє залученню інвестицій. Окрім того, ефективні рекламні та інформаційні кампанії мають велике значення у просуванні туристичних ініціатив. Рекламні заходи на різних

рівнях, включаючи міжнародний, сприяють збільшенню обігу туристів. Розробка інформаційних центрів та платформ для доступу до детальної інформації про культурні події та пам'ятки сприяє покращенню туристичного середовища та зручностей для відвідувачів. Загалом, вироблення комплексного підходу до туристичних ініціатив включає в себе не тільки створення цікавих програм, але й їхню ефективну рекламу, партнерську співпрацю та розвиток культурної інфраструктури, що спільно сприяє розширенню потенціалу регіону та збільшенню його привабливості для туристів та інвесторів.

Висновки до розділу 3

Отже, вдосконалення державного регулювання сфери культури на місцевому рівні має величезне значення, оскільки це сприяє не лише збереженню та розвитку культурної спадщини, але й впливає на економічний розвиток, формування ідентичності та соціальну інтеграцію громади. Місцеві органи влади мають ключову роль у створенні сприятливого середовища для творчості, підтримки художніх ініціатив, та розбудові культурної політики, що враховує різноманітність громади. Ці заходи сприяють загальному розвитку територіальної громади, підвищенню її привабливості та культурної самосвідомості, що має далекосяжний вплив на якість життя та динаміку розвитку регіону.

Розглянутий зарубіжний досвід залучення фінансів в розвиток сфери культури, і його імплентація в сферу культури України на місцевому рівні дає змогу зробити висновок, що застосування фандрейзингу у сфері культури в Україні, особливо в умовах війни, представляє собою важливий і дієвий механізм для залучення необхідних фінансових ресурсів для підтримки та розвитку цієї сфери. У військових конфліктах, коли ресурси обмежені і культурні цінності та мистецтво стають однією з перших жертв, фандрейзинг може зіграти вирішальну роль у збереженні культурної ідентичності та підтримці творчої громади. Застосування фандрейзингу в умовах війни може допомогти підтримати культурні проекти, зберегти культурну спадщину та

підтримати творчих людей, які працюють у важких умовах. У цьому контексті можна вивчати досвід і практики інших країн, таких як США, і адаптувати їх до конкретних умов та потреб в Україні.

Отже, на основі запропонованих заходів державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді можна зробити висновок, що вжиті заходи орієнтовані на створення стійкої та розвиненої культурної інфраструктури в громаді. Вони охоплюють різні аспекти, від фінансової підтримки до організації культурних подій та реконструкції культурної інфраструктури, що сприятиме створенню життєздатного культурного середовища. Державно-приватне партнерство: введені заходи сприяють активній участі приватного сектору у культурних проектах. Залучення приватних інвестицій через стимулюючі програми, співфінансування та реєстр проектів є обіцяючим кроком у розвитку культурної сфери. Фінансова підтримка культурних проектів: розробка програми грантів та конкурсів забезпечує різноманітність джерел фінансування для місцевих художніх груп. Це сприяє розкриттю творчого потенціалу громади та розвитку нових культурних ініціатив. Організація культурних заходів: створення комітету для планування культурного календаря, консультації з громадськістю та рекламна стратегія є ефективними інструментами для збільшення кількості та різноманітності культурних заходів. Різні джерела фінансування, такі як місцевий бюджет, гранти, спонсорські внески, гарантують сталість та успішність проведення заходів. Реконструкція та розвиток культурної інфраструктури: аудит, план реконструкції та модернізації існуючих культурних об'єктів спрямовані на поліпшення умов для проведення культурних заходів та збільшення привабливості культурних просторів. Залучення місцевих та державних бюджетів, а також інвестицій, гарантує успішне втілення планів щодо розвитку інфраструктури. Впровадження цих заходів може сприяти збереженню та розширенню культурної спадщини, активізації творчого потенціалу громади та покращенню якості культурного життя.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основні поставлених завдань у магістерській роботі можна зробити наступні висновки:

1. Отже, суть державного регулювання в сфері культури полягає в систематичному та комплексному управлінні різноманітними аспектами культурного життя для досягнення ряду стратегічних цілей, таких як сталий розвиток та збереження культурної спадщини. Держава виступає координатором і регулятором у цій сфері, впроваджуючи політики, законодавство, програми та інші інструменти для підтримки та стимулювання розвитку культури в країні. Це може включати фінансову підтримку, регулювання доступу до культурних ресурсів, створення умов для творчості та інші заходи, спрямовані на розкриття потенціалу культурного життя та його інтеграцію у суспільство. Державне регулювання в сфері культури є важливим інструментом формування та розвитку культурного простору в країні. Основні аспекти сутності цього регулювання включають створення умов для розвитку культурних індустрій, забезпечення збереження та просування культурної спадщини, формування культурної політики, підтримку творчості та талановитих особистостей, а також активну участь у міжнародному культурному обміні. Створення умов для розвитку культурних індустрій передбачає фінансову підтримку, створення інфраструктури та прийняття законодавчих актів для сприяння та стимулювання творчих ініціатив. Збереження та просування культурної спадщини покликане забезпечити передачу культурних цінностей майбутнім поколінням і підтримати культурну ідентичність. Формування культурної політики включає в себе розробку стратегій, законів та програм, що визначають пріоритети у розвитку культурного життя. Підтримка творчості та талановитих особистостей сприяє розвитку культурного потенціалу країни, а участь у міжнародному культурному обміні сприяє збагаченню національного культурного досвіду та співпраці з іншими країнами. Ці аспекти разом створюють систему державного

регулювання, спрямовану на розбудову високорозвиненого та різноманітного культурного середовища.

2. Нормативне забезпечення сфери культури в Україні визначається рядом законів, постанов, які регулюють різні аспекти охорони та розвитку культурної спадщини. Зокрема, Закон України «Про культуру» визначає загальні принципи та стратегію розвитку культури у країні. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» та інші нормативно-правові акти встановлюють правила визначення, реєстрації та охорони об'єктів культурної спадщини. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження списку історичних населених місць України» покликана систематизувати та захистити історичні об'єкти. Законодавство також регламентує управління музеями, театрами, кінематографією, народними художніми промислами та іншими сферами культури, надаючи їм правовий статус і визначаючи основні принципи діяльності. Загалом, нормативне забезпечення створює правовий фундамент для організації, охорони та розвитку культурної сфери в Україні, сприяючи збереженню та популяризації національної культурної спадщини та стимулюючи творчість в різних галузях мистецтва. На місцевому рівні існують окремі органи управління культурою, що виконують завдання вищої державної влади у сфері культури на своїй території. Ці органи відповідають за розробку та реалізацію місцевих культурних політик, включаючи створення та підтримку культурних закладів, організацію культурних заходів та фестивалів, а також підтримку індивідуальних та колективних культурних ініціатив. Органи місцевого самоврядування також можуть створювати спеціальні комісії або відділи, які будуть відповідати за координацію та сприяння розвитку культурної сфери. Вони можуть співпрацювати з культурними установами, організаціями громадського сектору та іншими зацікавленими сторонами з метою підвищення доступності культурних послуг та заохочення розвитку місцевої культури.

3. Проведене наукове дослідження розкриває важливі аспекти системи управління культурою в країнах Європейського Союзу (ЄС), що дозволяє зробити висновки щодо її значущості та впливу на розвиток економіки цих країн. Система управління культурною сферою виявляється не лише стабільною, але й ключовою для стимулювання економічного зростання в європейських державах. Управління культурою в ЄС проявляє різноманітність у законодавчому забезпеченні, але відзначається широким спектром фінансування як з боку державних органів, так і від приватних структур. Це свідчить про гнучкість та різнобічність підходів у керуванні культурною сферою, де притягнення різних джерел фінансування грає важливу роль. Наявність податкових преференцій для благодійників та складна багаторівнева система податкових пільг є ефективними інструментами для стимулювання фінансової підтримки культурних ініціатив. Ці заходи сприяють активізації інтересу як громадян, так і корпоративних структур у визначенні та реалізації культурних проектів. Важливим аспектом системи управління культурою в ЄС є її практична незалежність від політичних втручань. Це створює сприятливі умови для творчого розвитку в культурній сфері та сприяє загальному прогресу країн Європейського Союзу. Відсутність суттєвого впливу політичного фактору над культурною сферою забезпечує свободу і простір для реалізації ідей та творчого потенціалу, що стає ключовим фактором розвитку та інновацій в цих країнах.

4. З проведеного SWOT-аналізу сфери культури в Гощанській територіальній громаді Рівненської області вказує на наявність значних можливостей для розвитку та удосконалення культурних ініціатив. Залучення нових ресурсів через меценатство та спонсорство, укладання партнерств та акцент на різноманітності та якості культурних подій є перспективними стратегіями. Однак важливо вирішувати внутрішні виклики, такі як невелике фінансування та нерівномірність заходів, шляхом розробки ефективних стратегій залучення додаткових коштів, розподілу ресурсів та встановлення ефективної системи культурного менеджменту. Загалом, реалізація визначених

стратегій може сприяти сталому та різноманітному розвитку культурної сфери в громаді, забезпечуючи задоволення потреб та інтересів різних верств населення.

5. Аналіз фінансового забезпечення державного регулювання сфери культури в Гощанській територіальній громаді виявляє значні виклики та недоліки, які впливають на ефективність розвитку культурних ініціатив у громаді. Перш за все, слід відзначити, що загальна сума видатків на сферу культури у порівнянні з іншими напрямками є невеликою, що вказує на обмежені фінансові можливості громади у цьому аспекті. Заробітна плата працівників, яка становить найбільшу частину видатків, є суттєвим показником, але водночас вона може бути обмежена для забезпечення повноцінного функціонування культурних закладів та проєктів. Сприятливі умови для роботи культурних працівників включають не лише заробітну плату, а й належне матеріально-технічне забезпечення, можливості для професійного розвитку та впровадження культурних ініціатив. Нарахування на оплату праці є ще однією суттєвою частиною фінансування, але їхній обсяг може впливати на загальний бюджет закладів культури та використання додаткових ресурсів для розвитку. Недостатня увага до інших напрямків видатків, таких як предмети, матеріали, обладнання та інвентар, може вказувати на проблеми у матеріально-технічному забезпеченні культурних закладів, що може обмежити їхні можливості у проведенні різноманітних заходів та проєктів. Оптимізація видатків та залучення додаткових ресурсів, таких як гранти, спонсорська підтримка чи партнерства, можуть стати стратегічними кроками для поліпшення фінансового стану сфери культури в Гощанській територіальній громаді. Важливо враховувати ці аспекти для створення сталого та ефективного середовища для розвитку культурних ініціатив у громаді.

6. Відповідно звіту голови Гощанської селищної ради зазначено, що Відділ культури, спорту, молоді та туризму впродовж 2022 року був активно задіяний у розвитку і діяльності громади. У 2022 році відділ активно взяв участь у реалізації стратегічних заходів щодо декомунізації та дерусифікації

простору. Спільні зусилля громади та її інституцій сприяли не лише вшануванню пам'яті жертв Голокосту через історичну лекцію, але й покращенню освітнього середовища через оновлення книжкового фонду. Цей приклад показує, що колективні зусилля спрямовані на вивчення і розуміння історії можуть відігравати ключову роль у формуванні обізнаності та пошану до минулого для поколінь у майбутньому. Участь у фестивалях цього роду допомагає зберігати та розвивати національну та місцеву ідентичність через мистецьке вираження. Активна участь аматорських колективів свідчить про важливість культурної самосвідомості та спільної творчості для сприяння позитивному розвитку громади в цілому. Події проведені в 2022 році в громаді сприяють розвитку та популяризації хорового та музичного мистецтва в громаді, а також встановлюють зв'язки та обмін досвідом між учасниками національного та міжнародного мистецтва. Протягом 2022 року працівники бібліотеки активно залучалися до волонтерської роботи та виготовлення маскувальних сіток, що свідчить про їхню готовність допомагати громаді в екстрених ситуаціях. Умови воєнного часу вимагають від всіх найвищого рівня відданості та пристосування, і працівники вашого закладу мистецтв не залишилися осторонь в ці важкі часи. Їхня готовність працювати та жити в непередбачуваних умовах та зробити все можливе для швидкої перемоги є вражаючою. Волонтерська діяльність викладачів в галузі мистецтва свідчить не лише про їх професіоналізм, але й про їхню глибоку патріотичну відданість та готовність допомагати у складних умовах. Це приклад взаємодії та підтримки, який має велике значення для духу громади та країни в цей важливий період.

7. Вдосконалення державного регулювання сфери культури на місцевому рівні має величезне значення, оскільки це сприяє не лише збереженню та розвитку культурної спадщини, але й впливає на економічний розвиток, формування ідентичності та соціальну інтеграцію громади. Місцеві органи влади мають ключову роль у створенні сприятливого середовища для творчості, підтримки художніх ініціатив, та розбудові культурної політики, що враховує

різноманітність громади. Ці заходи сприяють загальному розвитку територіальної громади, підвищенню її привабливості та культурної самосвідомості, що має далекосяжний вплив на якість життя та динаміку розвитку регіону.

8. Розглянутий зарубіжний досвід залучення фінансів в розвиток сфери культури, і його імплентація в сферу культури України на місцевому рівні дає змогу зробити висновок, що застосування фандрейзингу у сфері культури в Україні, особливо в умовах війни, представляє собою важливий і дієвий механізм для залучення необхідних фінансових ресурсів для підтримки та розвитку цієї сфери. У військових конфліктах, коли ресурси обмежені і культурні цінності та мистецтво стають однією з перших жертв, фандрейзинг може зіграти вирішальну роль у збереженні культурної ідентичності та підтримці творчої громади. Застосування фандрейзингу в умовах війни може допомогти підтримати культурні проекти, зберегти культурну спадщину та підтримати творчих людей, які працюють у важких умовах. У цьому контексті можна вивчати досвід і практики інших країн, таких як США, і адаптувати їх до конкретних умов та потреб в Україні.

9. Отже, на основі запропонованих заходів державного регулювання сфери культури в Гоцанській територіальній громаді можна зробити висновок, що вжиті заходи орієнтовані на створення стійкої та розвиненої культурної інфраструктури в громаді. Вони охоплюють різні аспекти, від фінансової підтримки до організації культурних подій та реконструкції культурної інфраструктури, що сприятиме створенню життєздатного культурного середовища. Державно-приватне партнерство: введені заходи сприяють активній участі приватного сектору у культурних проектах. Залучення приватних інвестицій через стимулюючі програми, співфінансування та реєстр проектів є обіцяючим кроком у розвитку культурної сфери. Фінансова підтримка культурних проектів: розробка програми грантів та конкурсів забезпечує різноманітність джерел фінансування для місцевих художніх груп. Це сприяє розкриттю творчого потенціалу громади та розвитку нових

культурних ініціатив. Організація культурних заходів: створення комітету для планування культурного календаря, консультації з громадськістю та рекламна стратегія є ефективними інструментами для збільшення кількості та різноманітності культурних заходів. Різні джерела фінансування, такі як місцевий бюджет, гранти, спонсорські внески, гарантують сталість та успішність проведення заходів. Реконструкція та розвиток культурної інфраструктури: аудит, план реконструкції та модернізації існуючих культурних об'єктів спрямовані на поліпшення умов для проведення культурних заходів та збільшення привабливості культурних просторів. Залучення місцевих та державних бюджетів, а також інвестицій, гарантує успішне втілення планів щодо розвитку інфраструктури. Впровадження цих заходів може сприяти збереженню та розширенню культурної спадщини, активізації творчого потенціалу громади та покращенню якості культурного життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітичний звіт. Стан фінансування культури та мистецтва з місцевих бюджетів у 2022 році: основні тенденції. Київ: 2023. с. 183
2. Анучина Л. В., Стасевська О. А. Реалії сучасної української культури: філософськокультурологічний дискурс. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Філософія. 2013. № 41 (2). С. 27 – 48.
3. Бакальчук В., Кузьмук О. Зарубіжний досвід залучення позабюджетних коштів на розвиток культури. *Відділ соціокультурних та етнонаціональних досліджень* URL: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/February/2.htm>
4. Баланюк Ю. С. Політико-правові механізми формування та збереження об'єктів нерухомої культурної спадщини ЮНЕСКО в Україні. Дис. на здоб. наук. ступ. канд. політ. наук за спец. 23.00.02 (політичні інститути та процеси). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2016. 212 с.
5. Батищева О. Державне управління розвитком національної культури в умовах глобалізації : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. Львів, 2007. 227 с.
6. Бородін О. Д. Механізми державного регулювання розвитку соціально-культурної сфери. Світове господарство та зовнішньоекономічні відносини. Socioeconomic problems of the modern period of Ukraine. автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 – механізми державного управління / Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2017. 20 с.
7. Безклубенко С. Д. Про поняття культура та культуру визначення понять. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2013. №. 14. С. 6–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kmss_2013_14_3.
8. Борисова Т. М. Маркетинг некомерційних організацій у розрізі сфер діяльності: теорія і практика : монографія Тернопіль : Астон, 2015. 283 с.

9. Валевський О. Л. Пріоритетні напрями розвитку державної культурної політики в системі національної безпеки. *Відділ гуманітарної безпеки, Серія «Гуманітарний розвиток»*. 2015. № 27. С. 36 – 39.
10. Гончаренко Н. К., Гриценко О.А., Демещенко В.В. Інституційний аспект державної культурної політики в країнах Європейського Союзу та його уроки для реформування системи забезпечення розвитку культури в Україні. *Культурологічна думка*. 2018. № 13. С. 57–72.
11. Гройсман В. Процеси централізації та децентралізації в сучасному державному управлінні. *Державне управління та місцеве самоврядування*, 2015. Вип. 2. С. 26-37.
12. Гриценко О. А. Культура і влада. Теорія і практика культурної політики в сучасному світі. Київ : УЦКД, 2018. С. 7.
13. Додон Н. Г. Упровадження соціокультурної політики щодо формування ціннісних орієнтацій на регіональному рівні. *Державне будівництво*. 2014. № 1. URL: <http://kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2014-1/doc/2/17.pdf>.
14. Дорофєєва Х. М. Аналіз впливу наявності об'єктів культурноісторичної спадщини на туристичну привабливість регіону. *Економіка і суспільство*, 2017. Вип. 13. С. 184–190.
15. Дубок І. Нормативно-правове забезпечення державно-приватного партнерства в сфері культури України. *Ефективність державного управління*, 2016. Вип. 1/2 (46/47). Ч.1. С. 257–265
16. Журба М. А. Зарубіжний досвід державного регулювання сфери фізичної культури і спорту Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. / редкол.: В. В. Завальнюк (голов. ред.) [та ін.]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. Вип. 79. С. 51-57.
17. Зайцева А.В. Правове регулювання культурної політики в Україні, URL: http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo05/part_1/7.pdf
18. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 № 2778-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2778-17>

19. Закон України «Про бібліотеки та бібліотечну справу» № 33/95-ВР від 27.01.95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/32/95-%D0%B2%D1%80>
20. Закон України «Про музеї та музейну справу» № 250/95-ВР від 29.06.95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/249/95-%D0%B2%D1%80>
21. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 № 1805-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1805-14>
22. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» від 18.03.2004 № 1626-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1626-15>
23. Закон України «Про театри і театральну справу» від 31.05.2005 № 2605-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2605-15>
24. Закон України «Про кінематографію» від 13.01.1998 № 9/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/9/98-%D0%B2%D1%80>
25. Закон України «Про народні художні промисли» від 21.06.2001 № 2547-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2547-14>
26. Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» від 07.10.1997 № 554/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/554/97-%D0%B2%D1%80>
27. Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 09.04.2015 № 317-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/317-19>
28. Закон України «Про вивезення, ввезення та переміщення культурних цінностей» від 21.09.1999 № 1068-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-14#Text>
29. Здіорук С. І., Литвиненко О. М., Розумна О. П. Культурна політика України: національна модельер у європейському контексті : аналіт. диоптр. Київ : НІСД, 2020. 64 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/files/2021-02/Zdioruk-beb1d.pdf>.
30. Ключко В. П. Глобалізація: економічні та соціально-культурні аспекти Київ : ДАКККиМ, 2015. 189 с.

31. Колісніченко Н. Транспарентність і доступність взаємодій в управлінні культурою: європейський досвід. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 1(82). С. 112–117.
32. Корецький М. Х., Дегтяр А.О., Дацій О.І. Стратегічне управління : навч. посіб. Київ : Політехніка, 2009. 240 с.
33. Костира І. О. Культурна політика України в умовах євроінтеграції. *Гілея: науковий вісник*, 2018. № 131. С. 384–387. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_131_102
34. Крупка А. Я. Державно-приватне партнерство в галузі культури і мистецтв: стан і перспективи розвитку. *Ефективна економіка*, 2014. №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3120>
35. Кучин С. П. Теоретичні аспекти розвитку соціально-культурної сфери як об'єкта впливу механізмів державного управління. *Держава та регіони*. Серія : Державне управління, 2017. №1 (57). С. 56-60.
36. Круп'як І.Й., Круп'як Л.Б. Особливості розвитку фандрайзингу в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7323>
37. Логвин М., Карпенко Н., Шуканов П. Історико-культурна спадщина як чинник розвитку регіональної туристичної дестинації. *Східна Європа: економіка, бізнес і управління*, 2019. Вип. 4 (21). С. 393–399.
38. Мазур Т. В. Імплементация в законодавство України міжнародноправових норм ООН та ЮНЕСКО щодо охорони культурної спадщини. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*, 2020. Том 19. № 1. С. 110–118.
39. Мазурик О. В. Соціальний аудит як сучасна діагностична технологія: теоретико-методологічні засади дослідження, західний досвід, вітчизняні перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи, 2015. № 1148, Вип. 34. С. 107-113.

40. Малімон В. Культурна безпека як мета культурної політики держави. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2016. № 4. С. 222–228.
41. Мельник В.В. Становлення і розвиток культурної політики в умовах глобалізації. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2014. № 58. С. 148–156.
42. Метельова Т. О. Політика спільної європейської ідентичності: можливості використання Україною досвіду Євросоюзу. *Суспільно-політичні процеси*. 2017. № 2–3(6–7). С. 215–238.
43. Мерзляк А. Державне управління сферою культури: вітчизняний та зарубіжний досвід. Публічне адміністрування: теорія та практика, 2017. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2017_1_4.
44. Мещеряков В. В. Сучасні підходи до вдосконалення механізмів державного регулювання зі збереження та популяризації історико-культурної спадщини та пам'яток архітектури. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 9. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/17.pdf
45. Пахлова С. Є. Специфіка публічного управління у сфері культури: український та європейський досвід. *Теорія та практика державного управління*. 2010. Вип. 4. С. 343–350.
46. Проскуріна М.О. Економічний інструментарій державного регулювання культури: європейський досвід Польщі. *National Economic Reform: experience of Poland and prospects for Ukraine*. 2016. Vol. 2. С. 47–64.
47. Про схвалення Концепції реформування системи забезпечення населення культурними послугами : розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 січ. 2019 р. № 27-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27-2019-%D1%80>
48. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 326. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF?fbclid=IwAR0_5IpL5-3kjZxZMuOJz27LHuqY2BWfzlSz3cFWu2lz_9Z-rvPAmO65iUA#Text

49. Рішення від 25.01.2023 № 1904 Про внесення змін до рішення Гощанської селищної ради від 21.12.2022 № 1825 «Про утворення юридичної особи публічного права Відділ культури, спорту, молоді та туризму Гощанської селищної ради Рівненської області та затвердження Положення про Відділ культури, спорту, молоді та туризму Гощанської селищної ради Рівненської області» URL: https://hoshcha-rada.gov.ua/images/2022/27/1/_1904.doc

50. Скленар І. Нова статистика про втрачені і пошкоджені об'єкти культури внаслідок рашистських обстрілів і авіа ударів, Фотографії старого Львова, 04 травня 2022. URL: <https://photo-lviv.in.ua/nova-statystyka-provtracheni-i-poshkodzheni-ob-iekty-kultury-vnaslidok-rashystskykh-obstriliv-iaviaudariv/>

51. Управління місцевою культурною спадщиною в Україні: огляд державної політики, джерел та моделей фінансування : Біла книга / упоряд. Л. Кривецька. Львів, 2019. 55 с. URL: https://reherit.org.ua/wpcontent/uploads/2019/08/White-Paper_Management-of-Local-Cultural-HeritageinUkraine_State-Policy-Review-Sources-andFunding-Models-1.pdf

52. Фесенко Н. С. Державне регулювання розвитку культури на регіональному рівні : автореф. дис. Н здоб. наук. ступ. к. держ. упр. : спец. 25.00.02 «Механізми державного управління». Харків, 2006. 18 с.

53. Шестак В. С. Мистецтво та структура мистецької діяльності як об'єкти адміністративно-правового забезпечення. Права і Безпека. 2012. № 4. С. 112-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2012_4_26.

54. Шершньова О. В. Формування нової моделі культурного простору (на прикладі громад Рівненщини): монографія. Острог, 2019. 344 с.

55. Open Budget URL: <https://openbudget.gov.ua/>

56. Charitable Contribution Deduction URL: <https://www.irs.gov/charities-non-profits/charitable-organizations/charitable-contribution-deductions>

57. Chartrand H. H. The Arm's Length Principle and the Arts / H. H. Chartrand, C. McCaughey // An International Search for Models of Support ; M. C. Cummings Jr&J. M. D. Schuster (eds). – N.-Y. : American Council for Arts, 1989.

58. Chong-Jin Oh and Young-Gil Chae. Constructing Culturally Proximate Spaces through Social Network Services: The Case of Hallyu (Korean Wave) in Turkey. *Uluslararası İlişkiler*, Volume 10, No. 38 (Summer 2013), Pp. 77–99
59. Hribar M., Bole D., Pipan P. Sustainable heritage management: social, economic and other potentials of culture in local development. *Social and Behavioral Sciences*, 2015. Vol. 88. P. 103–110.
60. Klein K. *Fundraising for Social Change*, 7th Edition. Wiley, 2016. 448 p.
61. Rybchynskyy O. Insights into the programmes of Ukraine's Cultural Heritage Conservation. CHOICE. Cultural Heritage: Opportunity for Improving Civic Engagement. URL: <http://choiceproject.eu/insights-into-the-programmes-ofukraines-cultural-heritage-conservation/#10>